

יוזמת ויצמן-בת ים: סיכום שלב הילדות וההתבגרות מחקר הערכה מסכמת

לילך זוהר   רות טוקטלי
וצ'סלב קונסטנטינוב   יואה שורק

עריכת לשון: רעיה כהן
תרגום לאנגלית (תקציר): חני מנור
עיצוב גרפי: אפרת ספיקר

עורכת ראשית: רויטל אביב מתוק

מחקר זה הוזמן על ידי ג'וינט-אשלים ומומן בסיועו

מכון מאירס ג'וינט ברוקדייל

ת"ד 3886 ירושלים 9103702

טלפון: 02-6557400

brook@jdc.org | brookdale.jdc.org.il

ירושלים | סיוון תשפ"ב | יוני 2022

מבוא

יוזמת 'ויצמן-בת ים' (להלן: **היוזמה**) החלה לפעול בשנת הלימודים תשס"ז (2006-2007) ביוזמתה ובמימונה של ג'יין ויצמן, פילנתרופית וחברת הוועד המנהל בארגון הג'וינט העולמי (JDC). היוזמה הופעלה באמצעות ג'וינט-אשלים ובשיתוף עיריית בת ים, משרד החינוך ובהמשך גם בשיתוף של עמותת 'יובלים' וקרן 'מוריה'. מטרת היוזמה הייתה לסייע לתלמידים המשתתפים בה להצליח בלימודים כדי לתרום להשגת מטרת-העל של היוזמה – השתלבות מיטבית של המשתתפים בחברה בתור מבוגרים. בסך הכול השתתפו ביוזמה 174 תלמידים משלושה שנתונים עוקבים, והמשתתפים בה נחלקו לשלוש קבוצות מרכזיות: תלמידים ממשפחות של יוצאי אתיופיה, תלמידים ממשפחות עולים שאינם יוצאי אתיופיה ותלמידים ילידי הארץ. היוזמה סיפקה לתלמידים מענים משותפים ופרטניים במשך כל שנות לימודיהם, במגוון תחומים. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל ליווה את היוזמה במחקר במשך 14 שנות פעילותה (משנת 2006 ועד שנת 2020). דוח זה מסכם את שנות הפעילות של היוזמה בשלב הילדות וההתבגרות של המשתתפים ועד הגיעם לגיל 18.

מטרת המחקר

מטרת המחקר הייתה לבצע הערכה מסכמת ולבחון (1) את ההתפתחות של היוזמה ואת יישומה משלב הילדות וההתבגרות של המשתתפים בה ועד הגיעם לגיל 18; (2) את מטרות היוזמה, חוזקותיה, אתגרים ביישומה ותרומותיה; (3) את התשומות והתפוקות של היוזמה; (4) את תוצאות היוזמה מבחינת הישגים בבחינות הבגרות של משתתפיה שלמדו בבתי הספר 'המר-דרכא' ו'בית ונגן-דרכא'.

שיטות המחקר

במחקר ננקטו שיטות איכותניות וכמותיות. המערך האיכותני כלל ארבעה ראיונות עומק חצי מובנים עם בעלי תפקידים האחראים להפעלת היוזמה ולניהולה וכן ניתוח מידע מדוחות מחקר קודמים ומסמכי עבודה פנימיים של היוזמה. הנתונים נאספו בחודש יולי בשנת 2021 ונותחו באמצעות תוכנת Atlas.ti Web בגישה התמטית. המערך הכמותי כלל ניתוח של המענים שניתנו לתלמידים לאורך שנות הפעלת היוזמה וכן ניתוח הישגי בחינות הבגרות של משתתפי היוזמה. כלל הניתוחים הכמותיים נעשו באמצעות תוכנה לעיבוד נתונים – SPSS – בגרסה 24.

ממצאים

יוזמת ויצמן-בת ים נוסדה בשאיפה לקדם ניעות חברתית ושוויון הזדמנויות בין תלמידים מקבוצות אוכלוסייה מוחלשות ובין תלמידים מקבוצות אוכלוסייה חזקות יותר. היוזמה התמקדה בעיקר במענים בתחום הלימודי וכן במענים רגשיים וחברתיים; אחריהם באו

מענים רפואיים ופרה-רפואיים ומענים כלכליים. רוב המענים יועדו לתלמידים, אך היו גם מענים משותפים להורים ולילדים. מענים רבים התמקדו במשתתפי היוזמה שלמדו בבתי הספר 'המר' ו'בית וגן' וגם במשתתפים יוצאי אתיופיה.

ניכר כי היוזמה השיגה תוצאות ממשיות בתחום הלימודי, בתחום החברתי-רגשי ובהיבטים נוספים, ותרומתה ניכרת בקרב התלמידים, משפחותיהם והקהילה בהיבטים מגוונים. נראה אם כך כי היוזמה עמדה במטרותיה וחיזקה את האפשרות לשילוב מיטבי של משתתפי בחברה הישראלית בהיותם מבוגרים.

מבוא

יוזמת 'ויצמן-בת ים' (להלן: **היוזמה**) החלה לפעול בשנת הלימודים תשס"ז (2006-2007) ביוזמתה ובמימונה של ג'יין ויצמן, פילנתרופית וחברת הוועד המנהל בארגון הג'וינט העולמי (JDC). היוזמה הופעלה באמצעות ג'וינט-אשלים ובשיתוף עיריית בת ים, משרד החינוך ובהמשך גם בשיתוף של עמותת 'ובלים' וקרן 'מוריה'. מטרת היוזמה הייתה לסייע לתלמידים המשתתפים בה להצליח בלימודים כדי לתרום להשגת מטרת-העל של היוזמה – השתלבות מיטבית של המשתתפים בחברה בתור מבוגרים. בסך הכול השתתפו ביוזמה 174 תלמידים משלושה שנתונים עוקבים, והמשתתפים בה נחלקו לשלוש קבוצות מרכזיות: תלמידים ממשפחות של יוצאי אתיופיה, תלמידים ממשפחות עולים שאינם יוצאי אתיופיה ותלמידים ילידי הארץ. היוזמה סיפקה לתלמידים מענים משותפים ופרטניים במשך כל שנות לימודיהם, במגוון תחומים. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל ליווה את היוזמה במחקר במשך 14 שנות פעילותה (משנת 2006 ועד שנת 2020). דוח זה מסכם את שנות הפעילות של היוזמה בשלב הילדות וההתבגרות של המשתתפים ועד הגיעם לגיל 18.

מטרת המחקר

מטרת המחקר הייתה לבצע הערכה מסכמת: (1) לבחון את ההתפתחות של היוזמה ואת יישומה משלב הילדות וההתבגרות של המשתתפים בה ועד הגיעם לגיל 18; (2) לבחון את מטרת היוזמה, חוזקותיה, אתגרים ביישומה ותרומותיה; (3) לבחון את התשומות והתפוקות של היוזמה; (4) לבחון את תוצאות היוזמה מבחינת הישגים בבחינות הבגרות של משתתפיה שלמדו בבתי הספר 'המר' ו'בית וגן'.

שיטות המחקר

במחקר ננקטו שיטות איכותניות וכמותיות. המערך האיכותני כלל ארבעה ראיונות עומק חצי מובנים עם בעלי תפקידים האחראים להפעלת היוזמה ולניהולה וכן ניתוח מידע מדוחות מחקר קודמים ומסמכי עבודה פנימיים של היוזמה. הנתונים נאספו בחודש יולי בשנת 2021 ונותחו באמצעות תוכנת Atlas.ti Web בגישה התמטית. המערך הכמותי כלל ניתוח של המענים שניתנו לתלמידים במשך שנות הפעלת היוזמה וכן ניתוח הישגי בחינות הבגרות של משתתפי היוזמה. כלל הניתוחים הכמותיים נעשו באמצעות תוכנה לעיבוד נתונים – SPSS – בגרסה 24.

ממצאים

מטרות היוזמה בתחום הלימודי-אקדמי ובתחום הרגשי-חברתי

לדברי המרואיינים, מטרה מרכזית של היוזמה הייתה לסייע לתלמידים להצליח בלימודים ולסיים את בית הספר התיכון בהצלחה עם תעודת בגרות, כדי שיתאפשר להם להמשיך ללימודים אקדמיים ולהשתלב היטב בחברה בבגרותם. אחת המטרות הנוספות

של היוזמה הייתה לפעול להגברת המעורבות של ההורים בתפקוד הלימודי-אקדמי של ילדיהם, זאת כדי לסייע לממש את מטרת-העל בתחום הלימודי-אקדמי. מטרה מרכזית נוספת של היוזמה הייתה לשפר את רווחת משתתפיה במכלול תחומי החיים, בין השאר כדי שיהיו פנויים יותר ללימודים. עוד מטרה בתחום החברתי הייתה ליצור קהילה של משתתפי היוזמה המתנהלת כמו משפחה – קהילה שיש בה תחושת שייכות ליוזמה ושנבנים בה קשרים ארוכי-טווח בין כלל המשתתפים ובין בני משפחותיהם. המרואיינים גם הדגישו את חשיבות הקשרים בין עובדי היוזמה ובין המשתתפים בה וכן בין היוזמת, גברת ויצמן, ובין המשתתפים. מטרה נוספת בתחום החברתי הייתה להגביר את תחושת השייכות לחברה הישראלית. חלק מהמרואיינים אף ציינו שאחת ממטרות התוכנית הייתה ללמד את המשתתפים ומשפחותיהם על זכויותיהם ועל אופן מימושו. לבסוף ציינו המרואיינים כי עוד מטרה של היוזמה הייתה להנחיל למשתתפיה ערכים של התנדבות ותרומה לחברה, כלומר, לכוון להתנדבות ולעשייה חברתית ענפה.

התפתחות יוזמת ויצמן-בת ים עם השנים

1. הרכב המשתתפים ביוזמה

היוזמה החלה את פעילותה בקרב תלמידי כיתה א': בשנת תשס"ז – החלה פעילות היוזמה עם תלמידי כיתה א' באותה שנת לימודים – שנתון 1; בשנת תשס"ח צורפו תלמידי כיתה א' באותה שנה – שנתון 2; לבסוף, בשנת תשס"ט צורפו ליוזמה תלמידי כיתה א' של אותה שנה – שנתון 3 (שנתון 2 היה אז בכיתה ב' ושנתון 1 היה בכיתה ג'). החל משנת הלימודים תשס"ט (2009-2008) היוזמה המשיכה ללוות את כל התלמידים משלושת שנתונים אלו על פני כל שנות לימודיהם. בשנת תשע"ג (2013-2012), עם הכניסה של שנתון 1 ביוזמה לחטיבת הביניים, השתתפו בה 174 תלמידים. במהלך שנות הלימודים, עד סוף הלימודים בתיכון, הצטמצם מספר המשתתפים ביוזמה משלל סיבות, ובסופו של דבר נותרו 148 תלמידים שהשתתפו ביוזמה עד סיום הלימודים בתיכון.

היוזמה יועדה מלכתחילה לקבוצה הטרוגנית: תלמידים יוצאי אתיופיה, עולים שאינם יוצאי אתיופיה (לרוב עולים מסוריה) וילידי הארץ. התלמידים היו כולם ממעמד חברתי-כלכלי בינוני ונמוך. הפעילות החלה בבית הספר היסודי ממלכת-דתי הרא"ל. ביוזמה הקפידו לשמור על הטרוגניות בקרב קבוצת המשתתפים, ולשם כך אף צורפו אליה כמה תלמידים משכונות סמוכות, והם הוסעו לבית הספר במימון היוזמה. לא היו ביוזמה תנאי קבלה מיוחדים, כגון עמידה ברף ציונים כלשהו או התמדה בנוכחות בבית הספר.

במרבית התחומים שנמדדו נמצאו הבדלים ניכרים בקרב משתתפי היוזמה בין משתתפים ממשפחות יוצאות אתיופיה למשתתפים ממשפחות שאינן יוצאות אתיופיה. כך למשל, שיעור גבוה יותר מהתלמידים יוצאי אתיופיה היו ממשפחות עם ארבעה ילדים ויותר, לעומת התלמידים שאינם יוצאי אתיופיה: 58.0% לעומת 27.0% בהתאמה; ושיעור גבוה יותר של תלמידים יוצאי אתיופיה היו ממשפחות שבהן מפרנס יחיד: 52.0% לעומת 38.0% בהתאמה.

2. דרכי עבודה ביוזמה בחלוקה לפי שלבי הלימוד במערכת החינוך

כשהיו משתתפי היוזמה בבית הספר היסודי לא היו כמעט הבדלים ביניהם במענים שקיבלו במגוון התחומים, ובעיקר בתחומים הרגשי, החברתי, הלימודי, הרפואי והפרה-רפואי. כדי להבטיח את התיאום והרצף בין המענים ניתנו רובם בבית הספר ובשעות

פעילותו: חלקם במהלך יום הלימודים וחלקם אחריו, במסגרת 'יום לימודים ארוך'. צוותי חינוך והורים הדגישו את שביעות הרצון ממתן השירותים בתוך בית הספר, מכיוון שסברו שכך אפשר לנהל ביתר קלות מעקב פרטני אחר הילדים ולהגביר את נגישות השירותים בעיקר למשפחות שבהן ההורים עובדים. *בחיבת הביניים* עברו רוב משתתפי היוזמה ללמוד בשני בתי הספר של 'דרכא', בבת ים (בתי ספר שבדרך כלל המשיכו בהם תלמידי הרא"ל את לימודיהם): 'בית וגן' לבנות ו'המר' לבנים. שאר המשתתפים המשיכו לבתי ספר אחרים ברחבי בת ים ובקרבתה.

בשלב זה התגבשה הבנה שיש לשנות את מודל היוזמה – מהסתכלות כוללת על המשתתפים להסתכלות פרטנית – ולכל אחד ממשתתפי היוזמה הותאמה מעטפת מענים אישית, בשעות הפעילות בבתי הספר ובשעות אחר הצהריים. בתקופת הלימודים בתיכון, עיקר הליווי מטעם היוזמה במישור הלימודים נעשה סביב בחינות הבגרות. לצד זה המשיכה היוזמה לספק לתלמידים מענים בתחום החברתי, הרגשי והרפואי. חלק ממשתתפי היוזמה אף קיבלו סיוע שנועד לממן קורסים מקצועיים. כמו כן ניתן להם ליווי סביב המעבר למסגרות שירות לאומי או שירות צבאי ולשלב הבגרות. החל משנת הלימודים תשע"ח (2017-2018), שבה סיים שנתון 1 את לימודיו, התוכנית מלווה את משתתפיה בשלב הבגרות הצומחת בצומתי חיים למיניהם: בשירות הצבאי/הלאומי ובשחרור ממנו, בקבלה ללימודים אקדמיים ו/או מקצועיים ובמהלכם וכן בהשתלבות בתעסוקה ובתהליכי הקמת משפחה. כמו כן התוכנית ממשיכה לספק לבוגריה מענים בתחום הבריאות ובקידום האישי והתעסוקתי.

התשומות שניתנו ביוזמה על פני השנים

כדי לממש את מטרות היוזמה הושקעו לאורך השנים תשומות רבות וניתנו למשתתפיה מענים רב-תחומיים נרחבים.

1. תיאור התשומות

בשש השנים הראשונות להפעלת היוזמה כללו המענים תשומות משותפות לכלל תלמידי היוזמה. כדי לתגבר את כוח האדם בבית הספר הועסקו בעלי מקצוע נוספים, כגון מורים, מפעילים של היוזמה ומטפלים, עובדת סוציאלית ומגשרת דוברת אמהרית. כמו כן מורות בית הספר קיבלו הדרכות בתחומי אוריינות ועבודה בכיתה הטרוגנית. נוסף על כך, כיתות א' פוצלו לכיתות קטנות יותר, בניין בית הספר שופץ, הכיתות צוידו בספרים ובעזרים לימודיים ונבנו מרחבי טיפול ולמידה ייחודיים. הופעל גם יום לימודים ארוך, ובו ניתנו ארוחת צהריים חמה ופעילויות במועדונות. נוסף על כך נעשו פעולות כדי להדק את הקשר בין בית הספר להורים, באמצעות הדרכות משותפות להורים של תלמידי היוזמה. פעולות נוספות שנעשו היו חיזוק הקשר עם אגפי עירייה ויצירת קשרים עם ארגוני מגזר שלישי. עם המעבר של תלמידי היוזמה לחטיבות הביניים שופצו ושודרגו בנייני חטיבות הביניים שאליהן עברו מרבית התלמידים (בבתי הספר 'המר' ו'בית וגן'). בתקופה זו גם תרמה היוזמה למימון שיפוץ במועדון הנוער 'החממה'. היוזמה גם מימנה פעולות העשרה וכן אירועים כגון מסיבות בר/בת מצווה לתלמידים ולתלמידות. במשך שנות פעילות היוזמה ביקרו הצוותים בבתייהם של מרבית המשתתפים.

2. תיאור סטטיסטי של התשומות

להלן פירוט של שיעור התלמידים שקיבלו מגוון סוגי מענים בכל שנות השתתפותם ביוזמת ויצמן-בת ים – שיעור מצטבר של המענה שניתן לתלמיד המשתתף ביוזמה בכל שנות הלימודים שלו.

- **מענים בתחום הלימודי** – 100% מהתלמידים קיבלו לפחות מענה אחד בתחום הלימודי. 99.3% מהם קיבלו סיוע בלימודים בהתאם לצורכיהם: שיעורי עזר פרטניים או קבוצתיים, הוראה מתקנת ועוד. 41.2% מהתלמידים קיבלו פרס לעידוד לימודי אנגלית (שובר לרכישת ספרים באנגלית למשל); 38.5% מהתלמידים אובחנו אבחון לימודי ו-2.7% מהתלמידים השתתפו בקורס פסיכומטרי.
- **מענים בתחום החברתי** – 98.0% מהתלמידים השתתפו בחוגים ובפעילויות העשרה. המענים בתחום החברתי היו קבוצתיים בשלב הלימודים בבית הספר היסודי. בשלב הלימודים בחטיבת הביניים ובתיכון היו המענים פרטניים וניתנו לפי רצון התלמיד. 13.5% מהתלמידים נבחרו להשתתף במחנה קיץ 'סארוואש' בהונגריה מטעם ג'וינט ישראל; 11.5% מהתלמידים ביוזמה השתתפו בסדנאות העצמה בנושא מגדר ו-2.7% השתתפו בחוג גלישת גלים.
- **מענים בתחום הרגשי** – 88.5% מהתלמידים ביוזמה קיבלו לפחות מענה רגשי אחד. 53.4% מהתלמידים השתתפו בטיפול רגשי פרטני או קבוצתי ו-8.8% מהתלמידים קיבלו סיוע בהתערבות של גורמי רווחה. התקיימו ועדות בין-מקצועיות עבור 32.4% מהתלמידים, ואצל 81.8% מהתלמידים נערכו ביקורי בית על ידי צוות היוזמה.
- **מענים בתחום הבריאות ורווחת החיים** – 75.7% מהתלמידים ביוזמה קיבלו מענה אחד לפחות בתחום הבריאות ורווחת החיים. 60.1% קיבלו מינויים לחדרי כושר; 31.1% מהתלמידים קיבלו טיפולי שיניים; 12.8% קיבלו סיוע ברכישת משקפי ראייה או עדשות מגע; 9.5% השתתפו בסדנה למיניות בריאה.
- **מענים בתחום הכלכלי** – 37.8% מהתלמידים ומשפחותיהם קיבלו סיוע כלכלי מהיוזמה בעזרת מענה כלכלי אחד לפחות. 35.8% קיבלו תלושים לקניית מזון בחגים; 25.7% קיבלו סיוע ברכישת ביגוד; 13.5% מהתלמידים קיבלו סיוע בתשלומים לבית הספר.
- **מענים משותפים להורים ולילדים** – בסך הכול 53.4% מההורים ומהתלמידים ביוזמה השתתפו באחד מהמענים המשותפים להורים ולילדים. 35.1% מהתלמידים והורים השתתפו בפעילויות משותפות של כדורגל (לאבות ולבנים) ובישול (לאימהות ולבנות) ו-31.8% מהורי התלמידים קיבלו הדרכת הורים שנועדה לשיפור הקשר בין ההורים לתלמידים ובין ההורים לבית הספר.
- **הכנה לצבא** – 77.7% מהתלמידים השתתפו בקורס הכנה לצבא מטעם היוזמה.

תפוקות ותוצאות של היוזמה

1. תפוקות היוזמה בבית הספר התיכון

חל שיפור בתפקוד התלמידים בתחום התלמידאות (נוכחות סדירה, השתתפות והכנת שיעורי בית), בתפקוד בתחומים החברתי, הרגשי וההתנהגותי ובהישגים תקינים בלימודים. שיעור התלמידים שהיה להם קושי לפחות בתחום אחד ירד, וגם שיעור התלמידים שהתקשו בשלושת התחומים ירד. צוות המחקר עשה גם ניתוח של ההישגים במבחני הבגרות של תלמידי היוזמה מבתי הספר 'בית וגן' ו'המר' (מרבית תלמידי היוזמה למדו בבתי ספר אלו) ובחלוקה לפי שלושת השנתונים.

ככלל, אחוז הזכאות לבגרות של התלמידים והתלמידות שהשתתפו ביוזמה היה גבוה. כך למשל, בשנים 2019 ו-2020 כלל תלמידי היוזמה היו זכאים לבגרות. בכל השנים, אחוז הזכאות לבגרות של משתתפי היוזמה היה גבוה מאחוז הזכאות של

קבוצת הדומים. כמו כן אחוז הזכאות לבגרות של משתתפי היוזמה היה גבוה מאחוז הזכאות של כלל התלמידים היהודים בישראל בשנים 2018 ו-2019.

2. זכאות לתעודת בגרות איכותית

מרבית משתתפי היוזמה היו זכאים לתעודת בגרות איכותית. בשנת 2018 שיעור הזכאות לבגרות איכותית הן בקרב המשתתפים הן בקרב המשתתפות עמד על יותר מ-80.0%. שיעורי הזכאות לבגרות איכותית שלהם בשנה זו היו גבוהים משיעורי הזכאות של כלל התלמידים היהודים בישראל באותה שנה (72.3%). בשנת 2019, שיעור הזכאות לבגרות איכותית של משתתפי היוזמה גם היה גבוה משיעור הזכאות לבגרות איכותית של כלל התלמידים היהודים בישראל באותה שנה (73.5%). כלל התלמידים הבנים משתתפי היוזמה היו זכאים לבגרות איכותית, ואילו שיעור הבנות משתתפות היוזמה הזכאיות עמד על 75.0%. השוואה בין יוצאי אתיופיה למי שאינם יוצאי אתיופיה מעלה כי בשנת 2019 שיעור הזכאות לבגרות איכותית בקרב תלמידות משתתפות היוזמה יוצאות אתיופיה עמד על 100.0% ואילו בקרב שאר התלמידות על 66.7%. בשנת 2020 כלל משתתפי היוזמה היו זכאים לבגרות איכותית. לבסוף, ניכר כי לאורך השנים אחוז הזכאות לבגרות איכותית בקרב משתתפי היוזמה היה יציב או במגמת עלייה, מלבד ירידה בזכאות בקרב תלמידות בשנת 2019.

בסך הכול אחוז הזכאות לבגרות כללית (בין 89.0% ל-100.0%) ואחוז הזכאות לבגרות איכותית (בין 75.0% ל-100.0%) היה גבוה בקרב משתתפי היוזמה. ברוב המקרים אחוזי הזכאות לבגרות כללית ולבגרות איכותית וגם אחוזי הזכאות לבגרות ב-4-5 יחידות לימוד במתמטיקה היו דומים לאחוזי הזכאות של כלל תלמידי בתי הספר שבהם למדו משתתפי היוזמה, 'בית וגן' ו'המר', או גבוהים מהם, והם גם היו גבוהים ברוב המוחלט של המקרים מאחוזי הזכאות בקרב קבוצת הדומים. למרות אחוזי הזכאות הגבוהים, הציונים הממוצעים של הבגרויות היו מעט נמוכים מהציונים הממוצעים של כלל התלמידים היהודים בישראל בשנים 2018 ו-2019. הציון הממוצע של הבגרויות (כולל נקודות בונוסים) בקרב משתתפי היוזמה היה כ-80.0, בכל שלוש שנות סיום הלימודים של שנתוני היוזמה. אף שבמהלך שנות פעילות היוזמה נראה היה כי יש הבדלים חברתיים-כלכליים בין משתתפי היוזמה יוצאי אתיופיה ובין שאר התלמידים משתתפי היוזמה, אפשר להיווכח כי ברוב המקרים לא היו הבדלים ניכרים בהישגים בבגרויות.

היבטים ייחודיים ביוזמה

כפי שעלה מדברי המרואיינים, אחד ההיבטים הייחודיים ביותר ביוזמה היה שילוב בין תפיסה המצדדת בהתערבות הוליסטית לתפיסה התומכת בטיפוח פרטני בכל ילד בתוך המערך החינוכי. שילוב זה אינו מתאפשר בדרך כלל במערכות חינוך, מכיוון שהוא דורש משאבים רבים ומגוונים. החל משלב חטיבת הביניים נבנתה לכל משתתף ביוזמה, בשיתוף בית הספר והמשפחה, תוכנית אישית המותאמת לצרכיו הרגשיים, החברתיים, הבריאותיים והלימודיים. חלק מהמרואיינים ציינו נקודת חוזק נוספת ייחודית לתוכנית: שיתוף הילדים בבניית התוכניות האישיות. השיתוף תרם למחויבות הילדים ליוזמה ולהתפתחותם. עוד נקודת חוזק שצינו המרואיינים היא שיתוף פעולה בין הגורמים מפעילי היוזמה. ועוד היבט ייחודי ביוזמה הוא ההתבססות על מיצוי המענים העירוניים והממשלתיים לתלמידים ולהוריהם וגישור על הפער ביניהם ובין המענים החסרים, על ידי שימוש בתקציב היוזמה. כמו כן ציינו המרואיינים את היכולת של מפעילי היוזמה ליצור קשר עם גורמים רלוונטיים לרווחת הילדים, כדי לממש לפי חוק את כל זכויות הילדים. היבט חיובי ייחודי נוסף שעלה בדברי כמה מהמרואיינים היה היעדר תנאי סף שעל משתתפי היוזמה לעמוד בהם.

מפעילי היוזמה ניסו גם לשמור על קשר רציף עם כל משתתפי היוזמה, גם עם מי שבחרו להפסיק את השתתפותם הפעילה; המפעילים לא ויתרו מצידם אף לא על משתתף אחד. כל המרואיינים ציינו גם את התקציב הגמיש של היוזמה. היוזמה פעלה כדי למצות את הזכויות והמענים המגיעים למשתתפים על פי חוק, ואם היו צרכים שלהם לא ניתן מענה מטעם המדינה, היוזמה סיפקה אותם מתקציבה. אתגר שצוין הוא בהתמודדות עם השונות בין תלמידי היוזמה לשאר התלמידים הלומדים בבתי הספר שבהם למדו משתתפי היוזמה. תלמידי היוזמה קיבלו סבסוד ניכר ומימון רחב לצורכיהם, ואילו תלמידים אחרים בבתי הספר שבהם למדו לא קיבלו את כל המענים הללו. עם זאת, מנהלי היוזמה ומפעיליה מאמינים שאומנם הקושי קיים, אך בתי הספר והתלמידים האחרים יצאו גם הם נשכרים מן היוזמה, לעיתים בדרכים עקיפות, למשל בעקבות שיפוץ במבנים והרחבת תוכנית 'יובלים' לכלל התלמידים בחטיבת הביניים.

תרומת היוזמה

1. תרומה לתלמידים ולמשפחותיהם

רוב המרואיינים ציינו תרומה של היוזמה בתחום הלימודי: לתפיסתם, היוזמה נטעה בתלמידים תשוקה ללימודים. היא אפשרה להם פניות ללימודים וסיפקה סיוע לימודי. כל אלה תרמו להשגת המטרה של סיום הלימודים בתיכון בהצלחה. לפי תפיסת המרואיינים, לולא פעילות היוזמה, תלמידים ממשפחות מוחלשות היו מגיעים להישגים טובים פחות בלימודים. נוסף על כך, עזרה היוזמה בקשר בין התלמידים להוריהם ובין התלמידים לבית הספר בכל הקשור בלימודים.

תרומה נוספת לתלמידים, כפי שציינו רוב המרואיינים, היא בתחום חברתי-רגשי. המרואיינים סיפרו שליווי תלמידי היוזמה על פני השנים נטע בתלמידים תחושת ביטחון ואת הידיעה שיש להם אל מי לפנות אם הם זקוקים לעזרה. התלמידים קיבלו את המענים ואת הליווי הצמוד בלי תנאי.

לפי תפיסות המרואיינים, היוזמה תרמה גם להוריהם של תלמידי היוזמה. כאמור, מקורם של רוב משתתפי היוזמה במשפחות במצב חברתי-כלכלי בינוני ונמוך; חלקם עלו לארץ מאתיופיה וממדינות אחרות. המרואיינים העידו כי היוזמה סייעה להם בתהליכי הקליטה בארץ ובתהליכי קבלת החלטות בקשר לילדים. חלק מן המרואיינים ציינו בהקשר זה כי אחד הקשיים המרכזיים של משתתפי היוזמה נגע לעובדה שהאחים של תלמידי היוזמה לא קיבלו ממנה מענה, והיה בכך כדי ליצור אי-שוויון בתוך המשפחה.

לבסוף, הישג נוסף של היוזמה ותרומתה לתלמידים באו לידי ביטוי בשיעור גבוה של משתתפי היוזמה שהתגייסו לצבא ולשירות לאומי, שמקדם את מימוש מטרת-העל של היוזמה – לאפשר למשתתפיה שילוב מיטבי בחברה הישראלית בבגרותם.

---

¹ תוכנית להעשרה לימודית, העצמה אישית וקידום ההתנדבות בקהילה. התוכנית הופעלה על ידי החברה לתועלת הציבור 'יובלים' בכמה רשויות מקומיות בישראל.

2. תרומת היוזמה לקהילה

המרואיינים ציינו כי לפני פעילות היוזמה היה נהוג ברחבי הארץ שתלמידים יוצאי אתיופיה לומדים בבתי ספר הומוגניים מבחינה עדתית. בשנים שלאחר תחילת פעילותה של היוזמה, בעיריית בת ים הוחלט ללמוד ממנה ולנסות לחתור להטרוגניות גם בבתי הספר האחרים בעיר. המרואיינים סיפרו שבשש השנים הראשונות לפעילות היוזמה הגיעו נציגים מערים אחרות בארץ כדי ללמוד על דרכים לעבודה עם קבוצות הטרוגניות.

סיכום ותובנות

יוזמת ויצמן-בת ים היא תוכנית ייחודית בזכות ההשקעה הכספית הגדולה בה ובזכות הליווי על פני שנים רבות. הפצה ושכפול של תוכנית מסוגה מאתגרים ביותר. עם זאת, אפשר ללמוד ממנה על היבטים ייחודיים ומיטביים לתוכניות חינוך ראשית, ישנם יתרונות רבים בפעולה לפי מודל חינוך המשלב טיפול הוליסטי ופרטני במסגרות חינוך, בין בבתי ספר ובין בתוכניות חינוך אחרות. שנית, ישנו יתרון באפשרות לקדם את מטרות התוכנית על בסיס שימוש במקורות תקציב מגוונים וגמישים. שלישית, הצלחת היוזמה התבססה בין היתר על יצירת שותפויות מרובות ומתמשכות עם גורמים בקהילה ובמערכות למיניהן. ולבסוף, היוזמה הסתייעה במחקר הערכה מלווה על פני שנות פעילותה, ובכך היה כדי לאפשר לה לשפר בהתמדה את תהליכי העבודה. כך בין היתר הצליחה היוזמה להתאים את עצמה לתופעות שלא נצפו מראש ולמלא את צורכיהם של משתתפי היוזמה ומשפחותיהם.

תוכן עניינים

1	1. מבוא
2	2. המחקר
2	2.1 מטרת המחקר
2	2.2 שיטות המחקר
4	2.3 אתיקה במחקר
5	3. ממצאים
5	3.1 מטרות היוזמה
6	3.2 התפתחות יוזמת ויצמן-בת ים עם השנים
28	3.3 היבטים ייחודיים ביוזמה ותרומתה
32	4. מגבלות המחקר
33	5. סיכום ותובנות
35	עוד פרסומים של המכון בנושא
36	מקורות
37	נספח א'

רשימת לוחות

7	לוח 1: השנתונים ביוזמה לפי כיתה ושנת לימודים
9	לוח 2: הגורמים השותפים להפעלת היוזמה ובעלי התפקידים מטעמם
17	לוח 3: משתתפי היוזמה שקיבלו מענים, לפי בית ספר
17	לוח 4: משתתפי היוזמה שקיבלו מענים, לפי שנתון ביוזמה
18	לוח 5: משתתפי היוזמה שקיבלו מענים, לפי מגדר
18	לוח 6: משתתפי היוזמה שקיבלו מענים, לפי קבוצה באוכלוסייה

רשימת לוחות בנספח

- 37 לוח א'1: נבחנות בבחינות בגרות: משתתפות ביוזמה, כלל התלמידות בבית הספר 'בית וגן' ותלמידות בקבוצת הדומים לפי הישגים, בשנים 2018-2020
- 38 לוח א'2: נבחנות בבחינות בגרות: משתתפות ביוזמה יוצאות אתיופיה ושאר התלמידות בבית הספר 'בית וגן', לפי הישגים, בשנים 2018-2020
- 39 לוח א'3: נבחנים בבחינות בגרות: משתתפים ביוזמה, כלל התלמידים בבית הספר 'המר' ותלמידים בקבוצת הדומים, לפי הישגים, בשנים 2018-2020
- 40 לוח א'4: נבחנים בבחינות בגרות: משתתפים ביוזמה יוצאי אתיופיה ושאר התלמידים בבית הספר 'המר', לפי הישגים, בשנים 2018-2020
- 41 לוח א'5: נבחנים בבחינות בגרות: תלמידים יהודים בישראל לפי הישגים, בשנים 2018-2019

רשימת תרשימים

- 8 תרשים 1: התלמידים ביוזמה בשלוש שנות ההפעלה הראשונות
- 16 תרשים 2: משתתפי היוזמה לפי סוג המענים שקיבלו
- 19 תרשים 3: משתתפי היוזמה לפי תקינות התפקוד ולפי תחומי התפקוד, בשנות הלימודים תשע"ז ותשע"ח
- 20 תרשים 4א': זכאים לבגרות בחלוקה לתלמידים ולתלמידות: בקרב משתתפי היוזמה שלמדו בבתי הספר 'בית וגן' ו'המר' לעומת כלל התלמידים והתלמידות שלמדו בבתי הספר של משתתפי היוזמה ולעומת קבוצת הדומים, בשנים 2018-2020
- 21 תרשים 4ב': זכאים לבגרות בקרב משתתפי היוזמה, בחלוקה לתלמידים ולתלמידות: יוצאי אתיופיה לעומת שאר משתתפי היוזמה, בשנת 2018
- 22 תרשים 5א': זכאים לבגרות איכותית בקרב משתתפי היוזמה שלמדו בבתי הספר 'בית וגן' ו'המר', בחלוקה לתלמידים ולתלמידות, בשנים 2018-2020
- 22 תרשים 5ב': זכאים לבגרות איכותית בקרב משתתפי היוזמה, בחלוקה לתלמידים ולתלמידות: יוצאי אתיופיה לעומת שאר משתתפי היוזמה, בשנים 2018-2020
- 23 תרשים 6א': ציון בגריות ממוצע בקרב משתתפי היוזמה, בחלוקה לתלמידים ולתלמידות, בשנים 2018-2020
- 24 תרשים 6ב': ציון בגריות ממוצע בקרב משתתפי היוזמה, בחלוקה לתלמידים ולתלמידות: יוצאי אתיופיה לעומת שאר משתתפי היוזמה, בשנים 2018-2020

- 25 תרשים 7א': זכאים לבגרות באנגלית ברמת 4-5 יחידות, בחלוקה לתלמידים ולתלמידות: בקרב משתתפי היוזמה שלמדו בבתי הספר 'בית וגן' ו'המר' לעומת כלל התלמידים והתלמידות שלמדו בבתי הספר של משתתפי היוזמה ולעומת קבוצות הדומים, בשנים 2018-2020
- 26 תרשים 7ב': זכאים לבגרות באנגלית ברמת 4-5 יחידות בקרב משתתפי היוזמה, בחלוקה לתלמידים ולתלמידות: יוצאי אתיופיה לעומת שאר משתתפי היוזמה, בשנים 2018-2020
- 27 תרשים 8א': זכאים לבגרות במתמטיקה ברמת 4-5 יחידות, בחלוקה לתלמידים ולתלמידות: בקרב משתתפי היוזמה שלמדו בבתי הספר 'בית וגן' ו'המר' לעומת כלל התלמידים והתלמידות שלמדו בבתי הספר של משתתפי היוזמה ולעומת קבוצות הדומים, בשנים 2018-2020
- 27 תרשים 8ב': זכאים לבגרות במתמטיקה ברמת 4-5 יחידות בקרב משתתפי היוזמה, בחלוקה לתלמידים ולתלמידות: יוצאי אתיופיה לעומת שאר משתתפי היוזמה, בשנים 2018-2020

1. מבוא

יוזמת ויצמן-בת ים (להלן: **היוזמה**) החלה לפעול בשנת הלימודים תשס"ז (2006-2007) ביוזמתה ובמימונה של ג'יין ויצמן, פילנתרופית וחברת הוועד המנהל בארגון הג'וינט העולמי (JDC). היא נועדה לתלמידים עולים וילידי הארץ ממעמד חברתי-כלכלי בינוני ונמוך והופעלה באמצעות ג'וינט-אשלים ובשיתוף עיריית בת ים, משרד החינוך ובהמשך גם בשיתופן של עמותת 'יובלים' וקרן 'מוריה'.

היוזמה נועדה ליצור שוויון הזדמנויות בין תלמידים מקבוצות אוכלוסייה מוחלשות ובין תלמידים מקבוצות אוכלוסייה חזקות יותר ולאפשר ניעות חברתית (social mobility) בקרב כלל משתתפיה. מטרתה של היוזמה הייתה לקדם את הצלחת משתתפיה בלימודים, כדי לתרום להשגת מטרת-העל שלה: השתלבות מיטבית של משתתפי היוזמה בחברה בבגרותם (לפירוט ר' להלן 3.1.1 ו-3.1.2). הושם דגש על האפשרות לרכוש השכלה גבוהה או מקצוע שיספקו למשתתפים ביטחון כלכלי וחברתי בחייהם הבוגרים. היוזמה אפשרה מתן מענים משותפים ופרטניים במגוון תחומים לאורך שנות הלימודים והתמקדה בסיוע למשתתפים בה ולמשפחותיהם למצות את כל זכויותיהם לפי החוק. אם היו למשתתפים צרכים שהמדינה לא נתנה להם מענה, היוזמה סיפקה אותם מטעמה.

בסך הכול השתתפו ביוזמה 174 תלמידים משלושה שנתונים עוקבים. היוזמה יועדה לקבוצה הטרוגנית: שליש מהתלמידים ממשפחות של יוצאי אתיופיה, שליש ממשפחות עולים שאינם יוצאי אתיופיה (לרוב עולים מסוריה) ושליש ילידי הארץ; מחצית מהמשתתפים היו בנים ומחציתם בנות. החל משנת תשע"ח (2017-2018), השנה שבה סיימו ראשוני המשתתפים ביוזמה את לימודיהם, מפעילי היוזמה ממשיכים ללוות את משתתפיה בשלב הבגרות הצומחת (שנות העשרים לחייהם) בצומתי חיים למיניהם (השירות הצבאי או הלאומי, לימודים גבוהים וכדומה).

עם תחילת הפעלת היוזמה פנה ג'וינט-אשלים, המוביל את הפעלת היוזמה, למכון מאיר-ס-ג'וינט-ברוקדייל בבקשה ללוות את היוזמה במחקר במהלך שנות הפעלתה. בשלוש השנים הראשונות בחן המחקר את יישומה של היוזמה ועקב אחר תפקוד משתתפיה בתחומים מרכזיים (בן רבי ואח', 2010; דולב ואח', 2008; מרגולין ואח', 2009). בשנה השישית ליוזמה עבר השנתון הראשון ביוזמה ללמוד בחטיבת ביניים. בתקופה זו נערך מחקר מסכם לשנות הפעילות של היוזמה בבית הספר היסודי (בן רבי ורותם, 2014). בהמשך, בשנות הלימודים בחטיבת הביניים ובבית הספר התיכון לווה היוזמה במחקר שסיפק מידע על מצב המשתתפים בתחום הלימודי ובתחומים רגשיים-חברתיים מרכזיים ובחן את המענים שניתנו ואת תוצאותיהם מבחינת המשתתפים עצמם ומבחינת תלמידים אחרים. דוח זה מסכם את שנות הפעילות של היוזמה בשלב הילדות וההתבגרות של המשתתפים ועד הגיעם לגיל 18.

2. המחקר

2.1 מטרת המחקר

מחקר זה הוא מחקר הערכה מסכמת. מטרת העל של המחקר הייתה לבחון את יישום יוזמת ויצמן-בת ים ב-14 שנות פעילותה (משנת 2006 ועד שנת 2020) – שלב הילדות וההתבגרות של המשתתפים בה – ואת תוצאותיה.

אלה היו מטרות המחקר:

1. לבחון את התפתחות יוזמת ויצמן-בת ים ואת יישומה משלב הילדות וההתבגרות של המשתתפים בה ועד הגיעם לגיל 18.
2. לבחון את מטרות היוזמה, חוזקותיה, אתגרים ביישומה ותרומותיה.
3. לבחון את התשומות והתפוקות של היוזמה ב-14 שנות פעילותה, מתחילתה ועד שכלל המשתתפים בה הגיעו לגיל 18.
4. לבחון את תוצאות היוזמה מבחינת ההישגים בבחינות הבגרות של משתתפיה שלמדו בבתי הספר 'המר' ו'בית וגן' (כל אחד מבתי ספר אלו כולל חטיבת ביניים ותיכון).

2.2 שיטות המחקר

לצורך המחקר נעשה שימוש בשיטות מחקר איכותניות וכמותיות.

2.2.1 השימוש בשיטה האיכותנית במחקר

ראיונות עומק חצי מובנים עם בעלי תפקידים ביוזמה

בוצעו ארבעה ראיונות עומק חצי מובנים עם בעלי תפקידים האחראים לניהול היוזמה והפעלתה. הראיונות בוצעו באמצעות שיחת וידאו (Zoom) בחודש יולי 2021, וכל ראיון נמשך בין 40 דקות ל-60 דקות. הראיונות לוו ב'מדריך ראיון' שנכתב עבור מחקר זה, והם עסקו בנושאים שנראו לצוות המחקר מהותיים להבנת מטרות היוזמה, דרכי העבודה בה, חוזקותיה, האתגרים בהפעלתה ותרומותיה, כפי שעלו מדברי המראיינים. הראיונות תומללו, נותחו ועובדו על ידי צוות המחקר במכון ברוקדייל באמצעות תוכנת Atlas.ti Web בגישת הניתוח התמטי האיכותני (שקדי, 2011). הם קודדו לקטגוריות שחלקן הוגדרו מראש, חלקן התבססו על 'מדריך הראיון' ועלו ממנו ישירות וחלקן עלו באופן חופשי מדברי המראיינים.

ניתוח מידע מדוחות מחקר וממסמכי עבודה של היוזמה

נותחו דוחות מחקר קודמים שביצע מכון ברוקדייל עבור היוזמה ושנשמרו כמסמכים פנימיים עבור מנהלים ומפעילים של היוזמה (בן רבי ואח', 2010; בן רבי ורותם, 2014; דולב ואח', 2008; לוי ואח', 2018; מרגולין ואח', 2009) וכן מסמכים פנימיים נוספים של היוזמה הנוגעים הן למצבם של הצעירים במעבר לבגרות הצומחת הן למודל הלוגי שפותח ביוזמה כדי לבחון את שלב הבגרות הצומחת של הצעירים. המידע שעלה מן הניתוחים שימש לצורך בחינת התפתחות היוזמה עם השנים ולצורך בחינת התשומות והתפוקות שניתנו במהלך יישומה.

2.2.2 השימוש בשיטה הכמותית במחקר

כלל הניתוחים הכמותיים נעשו באמצעות תוכנה לעיבוד נתונים – SPSS – בגרסה 24. בהמשך הדוח יוצגו סטטיסטיקה תיאורית וכן הבדלים מובהקים אם נמצאו. כדי ללמוד על ההבדלים בין קבוצות במחקר השתמש צוות המחקר במבחן χ^2 בנוגע למדדים קטגוריאליים ולהתפלגויות (באחוזים) ובמבחן One-way Anova בנוגע לממוצעים.

ניתוח כלל המענים שניתנו לתלמידים ביוזמה בשנות הפעולה

נעשה ניתוח סטטיסטי של נתונים ממסמך פנימי של היוזמה המכיל תיעוד מענים שקיבל כל אחד ממשותפי היוזמה במהלך כל שנות פעילותה. מכיוון שבמהלך שנות הלימודים הצטמצם מספר המשתתפים ביוזמה ממגוון סיבות, הניתוח בוצע עבור מענים שקיבלו 148 תלמידים שהשתתפו ביוזמה עד סיום הלימודים בתיכון. הניתוח עוסק בכל מענה בנפרד אך גם בקבוצות של מענים (כגון מענים בתחום הלימודי וכן מענים רגשיים וחברתיים). הניתוח בוחן גם הבדלים בין קבוצות תלמידים לפי מגדר (בנים ובנות), לפי סוג בית ספר ('בית וגן', 'המר' ובתי ספר אחרים), לפי קבוצה באוכלוסייה – ילדים להורים ילידי הארץ (להלן: **ותיקים**); עולים מאתיופיה וילדים למשפחות של עולים מאתיופיה (להלן: **יוצאי אתיופיה**); ועולים אחרים, וכן לפי שנתונים עוקבים של המשתתפים ביוזמה (להלן: **שנתון 1** – מסיימי הלימודים בשנת 2018, **שנתון 2** – מסיימי הלימודים בשנת 2019, **ושנתון 3** – מסיימי הלימודים בשנת 2020).

ניתוח ההישגים בבחינות הבגרות של התלמידים ביוזמה

בחלק זה של המחקר נבחנו ההישגים של התלמידים בבחינות הבגרות ונבחנה הזכאות שלהם לבגרות. ניתוח זה מבוסס על נתונים ממסמכים פנימיים של היוזמה, המכילים תיעוד של ציוני הבגרות, לפי יחידות הלימוד והמקצועות, ותיעוד הזכאות לבגרות של תלמידי היוזמה בבתי הספר 'בית וגן' ו'המר'. להלן המדדים ששימשו לבחינת הישגיהם של התלמידים:

- אחוז התלמידים הזכאים לתעודת בגרות (לפי זכאות לבגרות בחינוך הממלכתי-דתי);
- אחוז התלמידים הזכאים לתעודת בגרות המאפשרת הרשמה לאוניברסיטה (תעודה הכוללת היבחות באנגלית ברמה של 4 יחידות לימוד לפחות) (להלן: **תעודת בגרות איכותית**);
- אחוז התלמידים שנבחנו וזכאים לבגרות באנגלית וכן האחוז שנבחנו וזכאים לבגרות במתמטיקה ברמה של 4 או 5 יחידות;
- ציון ממוצע של הבגרות, הכולל גם בונוסים. הבונוסים הם תוספת ניקוד שניתנת לציוני בחינות הבגרות בעת חישוב ממוצע הבגרות, לפי משרד החינוך (מדינת ישראל, משרד החינוך, א"ת), לצורך קבלה למוסדות להשכלה גבוהה. הבונוס ניתן רק למקצועות ברמות של 4 ו-5 יחידות לימוד, ורק מציון 60 ומעלה. נקודות הבונוס ניתנות לכלל התלמידים בישראל לפי התנאים הללו:
  - לתלמידים הניגשים לבחינת בגרות במתמטיקה ברמה של 5 יחידות לימוד ניתנת תוספת של 35 נקודות (לעומת 25 נקודות בעבר) לציון הסופי.
  - לתלמידים הניגשים לבחינת בגרות במקצוע ברמה של 4 יחידות לימוד ניתנת תוספת של 10 נקודות לציון הסופי (במקצועות מתמטיקה ואנגלית ניתנת תוספת של 12.5 נקודות לציון הסופי).

◦ לתלמידים הניגשים לבחינת בגרות במקצוע ברמה של 5 יחידות לימוד ניתנת תוספת של 20 נקודות לציון הסופי (במקצוע אנגלית ניתנת תוספת של 25 נקודות לציון הסופי).

כדי ללמוד על השפעת היוזמה יוצגו עם הנתונים של תלמידי היוזמה גם נתונים על כלל התלמידים בבתי הספר 'בית וגן' ו'המר' וגם נתונים על תלמידים ממוסדות דומים. ההשוואה נעשתה לפי מדדים אלו: אחוז זכאות לבגרות ואחוז התלמידים שנבחנו בבגרויות ברמת 4-5 יחידות לימוד – במתמטיקה וכן באנגלית. הנתונים על כלל התלמידים בבתי הספר ונתונים ממוסדות דומים נלקחו מן האתר של משרד החינוך (מדינת ישראל, משרד החינוך, 2020). משרד החינוך משתמש במדדי בגרויות של מוסדות דומים (להלן): **קבוצת הדומים** לצורך השוואה בין בתי ספר לפי מדד חמישון טיפוח זהה¹. במשך כל הפעלת היוזמה היה עניין מיוחד במצבם של תלמידים ותלמידות יוצאי אתיופיה, מכיוון שכבר בהערכות פנימיות ראשונות של היוזמה היה נראה כי מצבם בלימודים טוב פחות ממצבם של שאר תלמידי היוזמה (בן רבי ואח', 2010). משום כך נעשה ניתוח נפרד להישגי בחינות הבגרות של תלמידים יוצאי אתיופיה שהשתתפו ביוזמה.

2.3 אתיקה במחקר

מזמיני המחקר העבירו לצוות המחקר את רשימת המרואיינים, וצוות המחקר תיאר עימם ראיונות במועדים נוחים להם. לפני תחילת הראיונות קיבלו כל המרואיינים הסבר על מטרת המחקר, וצוות המחקר קיבל את הסכמתם להתראיין. הובהר למרואיינים כי ההשתתפות היא על בסיס התנדבות בלבד וכי הם אינם מחויבים להשתתף במחקר. הצוות הדגיש כי הראיון יישאר אנונימי ויוקלט רק לצורכי המחקר, וכן כי זכותם של המרואיינים לסיים את הראיון בכל רגע נתון. נוסף על כך, ציוני מבחני הבגרות של תלמידי היוזמה היו אנונימיים, והם ניתחו ומוצגים מבלי לחשוף את זהות התלמידים.

---

¹ מדד חמישון טיפוח על פי הגדרת משרד החינוך: "מדד המשקלל קריטריונים סוציאקונומיים שונים ומשמש לקביעת זכאות בית הספר לתוספת שעות טיפוח, לכל שנה בנפרד. המדד מחלק את האוכלוסייה ל 5 רמות כאשר קבוצה 1 הינה החמישון החזק ביותר." ר' 'מילון מונחים' <https://shkifut.education.gov.il/national>

3. ממצאים

בפרק זה יוצגו הממצאים על אודות יוזמת ויצמן-בת ים המסכמים את עיקרי פעילותה ב-14 השנים מאז שנת הלימודים תשס"ז (2006-2007): מטרת היוזמה, התפתחות היוזמה עם השנים וכן מיפוי השותפים ובעלי התפקידים ביוזמה. כמו כן יוצגו דרכי העבודה של היוזמה לפי תקופות הפעלה ותינתן הדעת לתשומות, לתפקודות ולתוצאות היוזמה בשלב הילדות וההתבגרות ולהיבטיה הייחודיים, חוזקותיה ותרומתה.

3.1 מטרת היוזמה

להלן מטרת היוזמה בתחום הלימודי-אקדמי ובתחום הרגשי-חברתי וכן הפעולות העיקריות שנועדו למימוש מטרת אלו, כפי שעלו מדברי המרואיינים.

3.1.1 מטרת היוזמה בתחום הלימודי-אקדמי

המרואיינים ציינו כי מטרה מרכזית של היוזמה הייתה **לסייע לתלמידים להצליח בלימודים ולסיים את בית הספר התיכון בהצלחה** עם תעודת בגרות, כדי שיתאפשר להם להמשיך ללימודים אקדמיים ולהשתלב היטב בחברה בבגרותם. לשם כך סיפקה היוזמה מגוון מענים, כגון סיוע לימודי מקיף; כמו כן הושקעו מאמצים לטעת בתלמידים תשוקה ללימודים באמצעות חוגי פנאי ופיתוח אישי וגם ניתנו תמריצים להשגת הישגים, כגון פרס לתלמידים מצטיינים באנגלית. אחד מיעדי היוזמה היה **לפעול להגברת המעורבות של ההורים בתפקוד הלימודי-אקדמי של ילדיהם**, זאת כדי לסייע לממש את מטרת-העל בתחום הלימודי-אקדמי. לצורך זה סיפקה היוזמה סיוע בגישור בין התלמידים ובין הוריהם וכן בין התלמידים והוריהם ובין מסגרות החינוך.

3.1.2 מטרת היוזמה בתחום הרגשי-חברתי

מטרה מרכזית נוספת של היוזמה הייתה **לשפר את רווחת** משתתפיה במכלול תחומי החיים. זאת, בהתבסס על תפיסה שכלל שרווחת התלמידים תשתפר כך יהיו פנויים יותר ללימודים. לצורך זה זכו משתתפי היוזמה למגוון מענים בתחומים הכלכלי, הרפואי והפְּרָה-רפואי, הרגשי והחברתי (לפירוט ר' 3.2.6 – התשומות שניתנו ביוזמה על פני השנים).

מטרה נוספת בתחום החברתי הייתה **ליצור קהילה של משתתפי היוזמה** המתנהלת כמו משפחה – קהילה שיש בה תחושת שייכות ליוזמה ושנבנים בה קשרים ארוכי-טווח בין כלל המשתתפים ובין בני משפחותיהם. המרואיינים גם הדגישו את חשיבות הקשרים בין עובדי היוזמה ובין המשתתפים בה וכן בין היוזמת, גברת ויצמן, ובין המשתתפים.

עוד מטרה בתחום החברתי הייתה **להגביר את תחושת השייכות לחברה הישראלית**. לצורך זה ניתן למשתתפים יוצאי אתיופיה ולעולים ממדינות אחרות סיוע בהתאקלמות חברתית ותרבותית בארץ וכן סיוע בלימוד השפה העברית. חלק מהמרואיינים אף ציינו שאחת ממטרות התוכנית הייתה **ללמד את המשתתפים ומשפחותיהם על זכויותיהם ועל אופן מימושן**. לשם כך ניתן סיוע במימוש כל זכויותיהם לפי חוק; הונגש מידע וניתנה הסברה על הזכויות, ונעשה תיווך לשירותים למיניהם (למשל שירותי בריאות

ורווחה). לבסוף ציינו המרואיינים כי מטרה נוספת של היוזמה הייתה **להנחיל למשתתפי היוזמה ערכים של התנדבות ותרומה לחברה**, כלומר, לכוון להתנדבות ולעשייה חברתית יותר מזו שנדרשת מתלמידים בתוכנית 'התפתחות אישית ומעורבות חברתית' שפועלת בבתי הספר.

3.2 התפתחות יוזמת ויצמן-בת ים עם השנים

תיאור התפתחות היוזמה בתת-פרק זה ייעשה לפי נקודות אחדות: הרקע להקמת היוזמה, הרכב המשתתפים בה, המצב החברתי-כלכלי של משתתפי היוזמה, שותפים ובעלי תפקידים ביוזמה על-פני השנים, דרכי העבודה הייחודיות בכל שלב בחיי המשתתפים (בבית הספר היסודי, בחטיבת הביניים ובתיכון) והתשומות והתפוקות שסיפקה היוזמה על פני השנים. בתיאור ישולבו ממצאים ממחקרי הערכה קודמים על יוזמת ויצמן-בת ים שעשו צוותי המחקר במכון ברוקדייל במשך השנים (בן רבי ואח', 2010; בן רבי ורותם, 2014; דולב ואח', 2008; מרגולין ואח', 2009). ממצאי מחקרים אלו עוסקים בעיקר בשש שנות ההפעלה הראשונות של היוזמה (2006-2012).

3.2.1 הרקע להקמת היוזמה

יוזמת ויצמן-בת ים החלה לפעול בשנת הלימודים תשס"ז (2006-2007) ביוזמתה ובמימונה של ג'יין ויצמן, פילנתרופית וחברת הוועד המנהל של ארגון הג'וינט. גברת ויצמן ביקשה לפעול לשינוי המציאות בישראל על ידי הגברת שוויון ההזדמנויות והניעות החברתית של תלמידים עולים. באותה עת תלמידים עולים יוצאי אתיופיה היו מרוכזים על פי רוב בבתי ספר ייעודיים להם. מדברי המרואיינים עולה כי היוזמה התקיימה בעיר בת ים בזכות הנכונות לשיתוף פעולה של עיריית בת ים, בהובלתם של ראש העיר באותה עת וסגניתו.

3.2.2 הרכב המשתתפים ביוזמה

היוזמה התבססה על התפיסה שכדי לחולל שינוי משמעותי יש חשיבות רבה בליווי התלמידים כבר מגיל צעיר (בן רבי ורותם, 2014). לפיכך החלה היוזמה את פעילותה בקרב תלמידי כיתה א'. בשנת תשס"ז – החלה פעילות היוזמה בשנתון הראשון של תלמידי כיתה א' – שנתון 1. בשנת תשס"ח – צורף ליוזמה השנתון השני של תלמידי כיתה א' – שנתון 2 (שנתון 1 היה אז בכיתה ב'). לבסוף, בשנת תשס"ט – צורף ליוזמה השנתון השלישי של תלמידי כיתה א' – שנתון 3 (שנתון 2 היה אז בכיתה ב' ושנתון 1 היה בכיתה ג'). החל משנת הלימודים תשס"ט (2008-2009) היוזמה המשיכה ללוות את כל התלמידים משלושת שנתונים אלו על פני כל שנות לימודיהם (ר' **לוח 1**).

לוח 1: השנתונים ביוזמה לפי כיתה ושנת לימודים

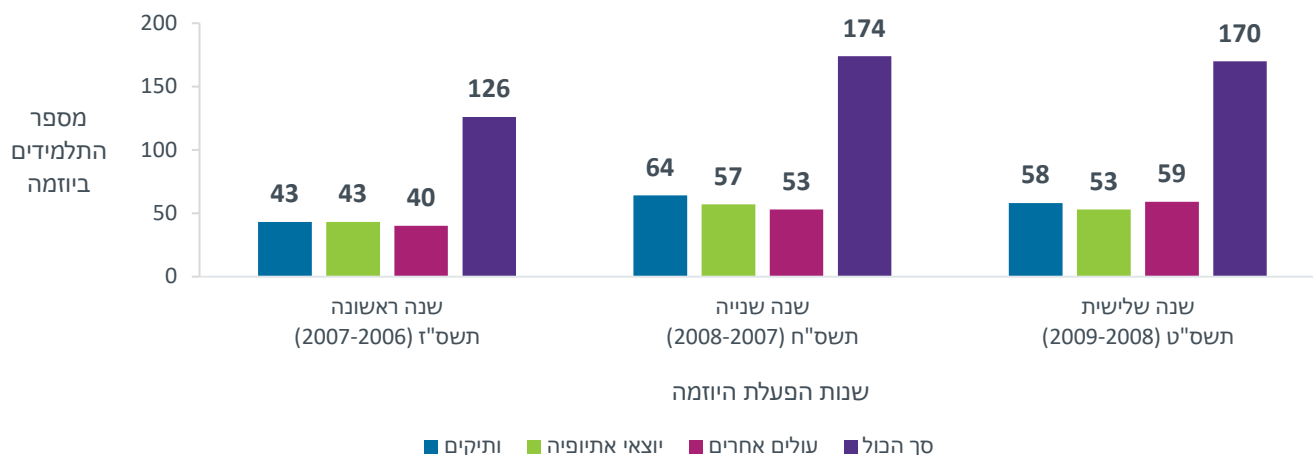
שנת לימודים												כיתה		
א'	ב'	ג'	ד'	ה'	ו'	ז'	ח'	ט'	י'	יא'	י"ב			
שנתון 1												שנתון 1	תשס"ז 2007 - 2006	
שנתון 1												שנתון 2	תשס"ח 2008 - 2007	
שנתון 1												שנתון 2	שנתון 3	תשס"ט 2009 - 2008
שנתון 1												שנתון 2	שנתון 3	תש"ע 2010 - 2009
שנתון 1												שנתון 2	שנתון 3	תשע"א 2011 - 2010
שנתון 1												שנתון 2	שנתון 3	תשע"ב 2012 - 2011
שנתון 1												שנתון 2	שנתון 3	תשע"ג 2013 - 2012
שנתון 1												שנתון 2	שנתון 3	תשע"ד 2014 - 2013
שנתון 1												שנתון 2	שנתון 3	תשע"ה 2015 - 2014
שנתון 1												שנתון 2	שנתון 3	תשע"ו 2016 - 2015
שנתון 1												שנתון 2	שנתון 3	תשע"ז 2017 - 2016
שנתון 1												שנתון 2	שנתון 3	תשע"ח 2018 - 2017
שנתון 2												שנתון 3	תשע"ט 2019 - 2018	
שנתון 3													תש"פ 2020 - 2019	

בשנת תשע"ג (2012-2013), עם הכניסה של שנתון 1 ביוזמה לחטיבת הביניים, השתתפו בה 174 תלמידים (בן רבי ורותם, 2014). חשוב לציין כי במהלך שנות הלימודים, עד סוף הלימודים בתיכון, הצטמצם מספר המשתתפים ביוזמה. חלק ממשותתפיה עזבו את התוכנית משלל סיבות, ובסופו של דבר נותרו 148 תלמידים. אלו השתתפו ביוזמה עד סיום הלימודים בתיכון.

היוזמה יועדה מלכתחילה לקבוצה הטרוגנית: תלמידים יוצאי אתיופיה, עולים שאינם יוצאי אתיופיה (לרוב עולים מסוריה) וילידי הארץ. התלמידים היו כולם ממעמד חברתי-כלכלי בינוני ונמוך. הפעילות החלה בבית הספר היסודי ממלכתי-דתי הרא"ל. באותה עת חייבה המדינה את יוצאי אתיופיה ללמוד בבתי ספר דתיים. ביוזמה הקפידו לשמור על הטרוגניות בקרב קבוצת המשתתפים, ולשם כך אף הועברו כמה תלמידים משכונות סמוכות אל בית הספר שבו הופעלה היוזמה, והם קיבלו הסעה לבית הספר במימון היוזמה. חוץ מההקפדה על הטרוגניות הקבוצה, לא היו ביוזמה תנאי קבלה מיוחדים, כלומר המשתתפים לא נדרשו לעמוד ברף ציונים כלשהו או להתמיד בנוכחות בבית הספר.

תרשים 1 מציג את מספר התלמידים שהשתתפו ביוזמה בשלוש שנות הפעילות הראשונות שלה בחלוקה לקבוצות באוכלוסייה. בשנה הראשונה, שנת הלימודים תשס"ז (2006-2007), השתתפו ביוזמה 126 תלמידים עולים וותיקים. בשנה השנייה, שנת הלימודים תשס"ח (2007-2008), הצטרפו 48 ילדים, ובסך הכול השתתפו ביוזמה באותה שנה 174 תלמידים. בשנת ההפעלה השלישית של היוזמה היא כללה 170 תלמידים (בן רבי ואח', 2010).

תרשים 1: התלמידים ביוזמה בשלוש שנות ההפעלה הראשונות (במספרים)

3.2.3 מצבם החברתי-כלכלי של המשתתפים ביוזמה

בשש השנים הראשונות ליוזמה היה מוצאם של המשתתפים ממשפחות עם מצוקות כלכליות, ולעיתים היו חסרים בבתיהם ריהוט, מכשירי חשמל, ציוד לימודי, מזון ועוד. כמו כן צוין במחקר קודם כי היו פערי לימוד גדולים בקרב משותתפי היוזמה כבר

בתחילת כיתה א' (בן רבי ורותם, 2014). עם כניסתם לתוכנית, 42.0% מהמשתתפים היו ממשפחות שבהן מפרנס יחיד, 35.0% היו ממשפחות עם ארבעה ילדים או יותר ו-13.0% מהמשתתפים היו ממשפחות חד-הוריות (דולב ואח', 2008).

במרבית התחומים שנמדדו נמצאו הבדלים ניכרים בקרב משתתפי היוזמה בין משתתפים ממשפחות יוצאות אתיופיה למשפחות שאינן יוצאות אתיופיה שילדיהן השתתפו ביוזמה. כך למשל, שיעור גבוה יותר מהתלמידים יוצאי אתיופיה היו ממשפחות עם ארבעה ילדים ויותר, לעומת שיעור התלמידים שאינם יוצאי אתיופיה: 58.0% לעומת 27.0% בהתאמה; ושיעור גבוה יותר של תלמידים יוצאי אתיופיה היו ממשפחות שבהן מפרנס יחיד, לעומת שיעור התלמידים שאינם יוצאי אתיופיה: 52.0% לעומת 38.0% בהתאמה. כמו כן רק מיעוט מן האימהות יוצאות אתיופיה יכלו לשוחח עם הגננת או המורה בעברית, לעומת אימהות שאינן יוצאות אתיופיה: 22.0% לעומת 97.0% בהתאמה (מרגולין ואח', 2009).

3.2.4 שותפים ובעלי תפקידים ביוזמה

לאורך השנים הופעלה היוזמה באמצעות ג'וינט-אשלים ובשיתוף עיריית בת ים ומשרד החינוך. בהמשך חברו להפעלת היוזמה גם 'קרן מוריה' ו'עמותת יובלים'. לצורך הערכה של התקדמות היוזמה ברמה העירונית הוקם פורום שנפגש בקביעות אחת לחודשיים. בפורום זה השתתפו מנהלי היוזמה מטעם ג'וינט-אשלים, רכזות בתי הספר, מפקחי משרד החינוך, נציגי העירייה ונציגי 'קרן מוריה' ו'עמותת יובלים'.

לוח 2: הגורמים השותפים להפעלת היוזמה ובעלי התפקידים מטעמם

שותפים להפעלת היוזמה	בעלי תפקידים
ג'וינט-אשלים	<ul style="list-style-type: none"> ▪ יוזמת התוכנית והתורמת – ג'יין ויצמן ▪ מנכ"ל ג'וינט-אשלים לשעבר ▪ מנהלת התוכנית
עיריית בת ים	<ul style="list-style-type: none"> ▪ מחזיקת תיק החינוך ▪ מנהל מחלקת החינוך
משרד החינוך	<ul style="list-style-type: none"> ▪ מפקחת על החינוך הממלכתי-דתי בבת ים ▪ מפקחת על השפה האנגלית ▪ צוותי רשת בתי הספר 'דרכא'
בית הספר 'הרא"ל' בבת ים (יסודי)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ רכזת היוזמה בבית הספר
בתי הספר מרשת 'דרכא': 'המר' ו'בית וגן' (חטיבות ביניים ותיכון)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2 רכזות היוזמה בבתי הספר
'קרן מוריה' (קידום לימודי עברית של כלל התלמידים)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ מדריכה למורות בית הספר בתחום השפה
'עמותת יובלים' (תגבור והעשרה לימודית, העצמה אישית והתנדבות בקהילה)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2 רכזות היוזמה (עובדות סוציאליות) שפעלו בבתי הספר 'המר' ו'בית וגן'

השותפות עם 'קרן מוריה' החלה בשנת הלימודים תשע"א (2010-2011), והיא נמשכה שלוש שנים. הקרן פעלה לקידום לימודי השפה העברית בקרב כל התלמידים, בדגש מיוחד על תלמידים יוצאי אתיופיה. במסגרת שותפות זו עבדה בבית הספר מורה מטעם הקרן והדריכה את צוות בית הספר על אופן העבודה הרצוי בתחום השפתי. מבדקים עירוניים הראו שהישגי התלמידים לא השתפרו בשנות הפעילות של הקרן. בעקבות זאת, וכן בשל תחושה של קושי כללי בשיתוף הפעולה בין היוזמה לקרן (בן רבי ורותם, 2014), לאחר שלוש שנים הוחלט על סיום השותפות עם הקרן.

היכרות מוקדמת בין מייסד 'עמותת יובלים' ובין היוזמת הובילה לשיתוף פעולה בין העמותה ובין 'יוזמת ויצמן-בת ים'. 'עמותת יובלים' משתפת פעולה עם בתי ספר בפריפריה בישראל, ובהם עם חטיבות הביניים 'בית וגן' ו'המר'. תלמידי היוזמה למדו בחטיבות ביניים אלו. העמותה סיפקה פעילות תלת-שנתית של תגבור והעשרה בלימודים, של פעילות העצמה אישית ושל פעילות התנדבות בקהילה לתלמידים המצטיינים ולתלמידים המתקשים (שליש עליון ושליש תחתון בכל שנתון של היוזמה). לבקשת עיריית בת ים ומשרד החינוך, הפעילות הורחבה לכלל תלמידי השכבה בחטיבות הביניים שמשותפתיו היוזמה למדו בהן, במימון היוזמה. בד בבד יושמה הפעילות ב'עתודת יובלים' בבית הספר היסודי הרא"ל ושימשה תוכנית הכנה של תלמידי כיתות ו' למעבר לחטיבת הביניים. 'עתודת יובלים' פעלה בשנות הלימודים תשע"ב ותשע"ג.

3.2.5 דרכי עבודה ביוזמה בחלוקה לפי שלבי הלימוד במערכת החינוך

דרכי העבודה ביוזמה יפורטו לפי הפעילות בשלושת שלבי הלימוד במערכת החינוך: בבית הספר היסודי, בחטיבת הביניים ובתיכון וכן במעבר לתקופת הברגות הצומחת. המידע שמוצג בחלק זה מתבסס על דוחות קודמים שהופקו עבור היוזמה בידי צוות המחקר וכן על מסמכים פנימיים שמכילים נתונים וניתוחים על אודות מצבם של התלמידים במגוון היבטים.

א. פעילות היוזמה בבית הספר היסודי ותוצאותיה

בשלב שבו היו משותפתיו היוזמה בבית הספר היסודי הייתה פעילות היוזמה מרוכזת בעיקר בבית הספר הרא"ל. באותן שנים כלל המשתתפים קיבלו מענים דומים בתחומים מגוונים, ובעיקר בתחומים הרגשי, החברתי, הלימודי, הרפואי והפרה-רפואי. רוב המענים ניתנו בבית הספר ובשעות פעילותו: חלקם במהלך יום הלימודים וחלקם אחריו, במסגרת 'יום לימודים ארוך'. זאת, כדי להבטיח את התיאום והרצף בין המענים. צוותי חינוך והורים שהתראיינו למחקר הערכה שנערך בשנת 2008 הדגישו את שביעות הרצון מהכנסת השירותים אל תוך בית הספר מכמה סיבות: ראשית, פעילות השירותים בתוך בית הספר אפשרה לנהל ביתר קלות מעקב פרטני אחר צורכי הילדים ואחר המענים שהם מקבלים. מעקב זה נעשה באמצעות ניהול 'תיק מעקב' לכל אחד ממשותפתיו היוזמה. שנית, מתן המענים בתוך בית הספר הגביר את נגישותם למשפחות והבטיח כי הילדים יקבלו את המענים שהם זקוקים להם. הורים רבים, בעיקר ההורים העובדים, סיפרו כי לא תמיד יש להם פנאי ויכולת לצאת מהעבודה ולקחת את הילדים לפעילויות העשרה או אפילו לצריכת מענים פרה-רפואיים (מרגולין ואח', 2009).

צוות המחקר במכון ברוקדייל ביצע מחקר הערכה מסכם לשש שנות הפעילות הראשונות של היוזמה בבית הספר היסודי. צוותי החינוך בשלושת בתי הספר (יסודי ושתי חטיבות הביניים שבהם למדו מרבית תלמידי היוזמה) שרואיינו ב-2013 ציינו כי במבחני הישגים שבהם נכללו תלמידי היוזמה (מבחן עירוני, מיצ"ב ומבדקים בית-ספריים), תלמידי היוזמה לא הראו שיפור משמעותי

בלימודים בבית הספר היסודי. עם זאת דווח כי מרבית המשתתפים תפקדו היטב בתחום הרגשי-חברתי. המרואיינים ציינו לחיוב את תרומת היוזמה לתלמידים בתחומים של העשרה ותמיכה רגשית, ואת ההשפעה החיובית מבחינת הורי המשתתפים, מבחינת בית הספר היסודי וצוותו ומבחינת הקהילה. אפשר להניח כי הסיבה להבדל בין התרומות בתחום הרגשי-חברתי לעומת התחום הלימודי הייתה שמשאבים רבים יותר הושקעו בתחומים הרגשי-חברתי מאשר בתחום הלימודי (בן רבי ורותם, 2014).

בעקבות זאת, בשנת הלימודים תשע"ד (2013-2014) הוחלט לפעול לצמצום פערי הלימודים של תלמידי היוזמה, באמצעות תוכנית ממוקדת לתלמידי כיתות ו', משתתפי שנתון 3, האחרון משנתוני היוזמה שנותר בבית הספר היסודי לפני המעבר לחטיבת הביניים. התלמידים חולקו לחמש קבוצות למידה במקצועות הליבה, על פי רמות. לכל רמה נבנתה תוכנית מותאמת שמטרתה להכין את התלמידים לחטיבת הביניים. במבחן הראשון שנערך לתלמידים בסוף המחצית הראשונה באותה שנת לימודים דיווחה המפקחת על שיפור ניכר בהישגים בלימודים.

ב. פעילות היוזמה בחטיבת הביניים

אף שבתחילת דרכה תוכננה פעילות היוזמה להימשך שלוש שנים, בשנת הלימודים תש"ע (2010-2011) החליטה היוזמת להמשיך וללוות את התלמידים עד לסיום שנות לימודיהם בתיכון. היה נהוג שתלמידי בית הספר הרא"ל ממשיכים על פי רוב ללמוד בשתי חטיבות ביניים ממלכתיות דתיות מרשת בתי הספר הדתיים 'דרכא' בעיר בת ים: 'בית וגן' לבנות ו'המר' לבנים. ואכן, רוב משתתפי היוזמה עברו לשני בתי ספר אלו. שאר המשתתפים המשיכו לבתי ספר אחרים ברחבי העיר בת ים ובקרבתה.

במהלך הלימודים בחטיבת הביניים צצו אתגרים שונים מן האתגרים שהיו בבית הספר היסודי. ראשית, נוצרה הבנה שיש לטפל בפערי הלימוד של תלמידי היוזמה שלא הראו שיפור בשנות לימודיהם בבית הספר היסודי. שנית, עם התבגרותם של משתתפי היוזמה התגבשה הבנה שיש לשנות את מודל היוזמה, מהסתכלות כוללת על המשתתפים להסתכלות פרטנית. בעקבות זאת ניתנה לכל אחד ממשותפי היוזמה מעטפת מענים מותאמת לו אישית, וזו כללה מענים על צרכי לימוד ועל צרכים חברתיים, רגשיים, רפואיים ופרי-רפואיים. מענים אלו ניתנו בשעות הפעילות בבתי הספר ובשעות אחר הצהריים.

ג. פעילות היוזמה בתיכון ובמעבר לבגרות הצומחת

בתקופת הלימודים בתיכון, עיקר הליווי מטעם היוזמה במישור הלימודים נעשה סביב בחינות הבגרות. לצד זה המשיכה היוזמה לספק לתלמידים מענים בתחום החברתי, הרגשי והרפואי. חלק ממשותפי היוזמה אף קיבלו סיוע במימון של קורסים מקצועיים, למשל קורס לימודי סייבר, שיעורי נגינה וקורס קונדיטוריה. כמו כן ניתן ליווי סביב המעבר למסגרות שירות לאומי או שירות צבאי ולשלב הבגרות. לפי מדידה פנימית של מפעילי היוזמה בשנת 2020, מתוך 148 בוגרי היוזמה, 75.0% שירתו בשירות לאומי או צבאי; 24.0% בשירות לאומי, 31.0% שירתו בתפקידים תומכי לחימה בצה"ל ו-20.0% בתפקידי לוחמה בצה"ל; 14.0% קיבלו פטור משירות; 5.0% המשיכו ללימודים טכנולוגיים (בכיתות י"ג-י"ד); 4.0% למדו בישיבה; ו-2.0% השתלבו בעתודה לצבא.

בשנת הלימודים תש"פ (2019-2020) סיים שנתון 3, השנתון האחרון של משותפי היוזמה, את לימודיו בבית הספר התיכון. החל משנת הלימודים תשע"ח (2017-2018), שבה סיים שנתון 1 את לימודיו, התוכנית מלווה את משותפייה בשלב הבגרות הצומחת בצומתי חיים למיניהם: בשירות הצבאי/הלאומי ובשחרור ממנו, בקבלה ללימודים אקדמיים ו/או מקצועיים ובמהלכם וכן בהשתלבות בתעסוקה ובתהליכי הקמת משפחה. כמו כן התוכנית ממשיכה לספק לבוגריה מענים בתחום הבריאות ובקידום האישי והתעסוקתי.

בשנת 2020, עם סיום שלב הילדות וההתבגרות ולקראת שלב הבגרות הצומחת של מסיימי שנתון 3, השנתון האחרון ביוזמה, נוסח מודל לוגי להמשך עבודת היוזמה עם משתתפיה. במסגרת זו, אנשי המקצוע המפעילים את היוזמה חילקו את המשתתפים לשלוש קבוצות: צעירים במצב נורמטיבי, צעירים בסיכון סמוי וצעירים בסיכון ידוע. על פי קביעתם, קבוצת הצעירים בסיכון סמוי היא קבוצה שבה נכללים צעירים ממשפחות חד-הוריות, צעירים שחוו משברים בבית ילדותם, צעירים עם עבר של קשיים רגשיים וקשיי הסתגלות ועם עבר של התנהגויות סיכון, כגון שימוש באלכוהול ובסמים; קבוצת הצעירים בסיכון ידוע היא קבוצה הכוללת צעירים ממשפחות החיות בעוני, צעירים ממשפחות חד-הוריות, צעירים שחוו פגיעות מיניות, צעירים עם בעיות נפשיות מאובחנות, צעירים חסרי עורף משפחתי, צעירים עם קשיים רגשיים וקשיי הסתגלות, צעירים שנשרו מהלימודים ולא סיימו 12 שנות לימוד או שלא קיבלו תעודת בגרות וכן צעירים שנשרו מן השירות הצבאי/הלאומי. בעת כתיבת הדברים (מארס 2022) היוזמה ממשיכה ללוות ולסייע לכ-150 צעירים.

3.2.6 התשומות שניתנו ביוזמה על פני השנים

כדי לממש את מטרות היוזמה הושקעו לאורך השנים תשומות רבות וניתנו למשתתפיה מענים רב-תחומיים נרחבים. המענים ניתנו למשתתפי היוזמה ללא תנאים, כלומר, הם לא נדרשו לעמוד ברף ציונים מסוים או להיות נוכחים תמיד בבית הספר כדי לקבל את המענים. המענים ניתנו במשך זמן כדי לאפשר התפתחות מתמידה של התלמידים.

א. תיאור התשומות

בשש השנים הראשונות להפעלת היוזמה, כאשר כל תלמידי היוזמה למדו בבית הספר היסודי הרא"ל, כללו המענים תשומות משותפות לכלל תלמידי היוזמה. השנה הראשונה התאפיינה בהשקעה רבה בבניית התשתיות בבית הספר היסודי, הן מבחינת כוח אדם, הן מבחינה פיזית. כך למשל כדי לתגבר את כוח האדם בבית הספר הועסקו בעלי מקצוע נוספים, כגון מורים, מפעילים של היוזמה ומטפלים. כמו כן מורות בית הספר קיבלו הדרכות בתחומי אוריינות ועבודה בכיתה הטרוגנית. נוסף על כך, כיתות א' פוצלו לכיתות קטנות יותר, כך שבכל כיתה למדו כ-12 תלמידים. בניין בית הספר שופץ: בכל כיתה הוקמה פינת קריאה, נרכשו הריטים מתאימים, שונתה סביבת הלמידה, חולקו ספרי לימוד, הספרייה שופצה, נבנו מרחב טיפול ומרחב למידה לחטיבה הצעירה וכן נבנו חדרי מיוחדים, למשל חדר ללימוד אינטראקטיבי של השפה האנגלית וחדר מוזיקה. מענה נוסף שניתן בתקופה זו היה יום לימודים ארוך, ובו ארוחת צוהריים חמה ופעילויות במועדונית. בשנה השלישית ליוזמה (שנת הלימודים תשע"ט 2008-2009) תוגברו לימודי העברית והחשבון לתלמידי היוזמה והוצעה הוראה מתקנת למי שהיה זקוק לה.

בשנים אלו מימנה היוזמה מגוון בעלי תפקידים: עובדת סוציאלית שתפקידה היה לקשר בין הורי הילדים, בית הספר ומחלקת הרווחה בעיר; מגשרת דוברת אמהרית שתיווכה בין הורי התלמידים יוצאי אתיופיה ובין הגורמים המקצועיים; ורכזת עירונית שתפקידה היה לתאם את פעילות היוזמה ברמה העירונית. נוסף על כך, נעשו פעולות כדי להדק את הקשר בין בית הספר להורים באמצעות הדרכות משותפות להורים של תלמידי היוזמה. פעולות נוספות שנעשו היו חיזוק הקשר עם אנשי עירייה ויצירת קשרים עם ארגוני מגזר שלישי. עם המעבר של תלמידי היוזמה לחטיבות הביניים שופצו ושודרגו בנייני חטיבות הביניים שאליהן עברו מרבית התלמידים (בית הספר 'המר' ובית הספר 'בית וגן'). בתקופה זו גם תרמה היוזמה למימון שיפוץ במועדון הנוער 'החממה'

ולריהוטו. המועדון היה פתוח לתלמידי היוזמה במשך יומיים בשבוע. נוסף על תשומות אלו, היוזמה גם מימנה פעולות העשרה וכן אירועים כגון מסיבות בר/בת מצווה לתלמידים ולתלמידות, על כל הדרוש בהן. וכן, לאורך שנות פעילות היוזמה ערכו צוותי היוזמה ביקורי בית בבתיהם של כלל המשתתפים.

ב. ניתוח ותיאור סטטיסטי של התשומות

תרשים 2 מציג פירוט של שיעור התלמידים שקיבלו מגוון סוגי מענים בכל שנות השתתפותם ביוזמת ויצמן-בת ים – שיעור מצטבר של המענה שניתן לתלמיד המשתתף ביוזמה בכל שנות הלימודים שלו. הפירוט מתבסס על ניתוח של נתונים ממסמך פנימי של היוזמה המכיל תיעוד מענים שקיבל כל אחד ממשתתפי היוזמה במהלך כל שנות פעילותה, והוא יובא בחלוקה לפי מענים – בתחום הלימודי, בתחום החברתי, בתחום הבריאות ורווחת החיים, בתחום הכלכלי ועל פי מענים משותפים להורים וילדים. אחר כך יוצגו הבדלים בין קבוצות תלמידים שקיבלו את אותו סוג של מענים כמו שקיבלו חבריהם (**לוחות 3-6**). יוצגו למשל השוואות לפי מגדר (בנים ובנות), בית ספר ('בית וגן', 'המר' ובתי ספר אחרים), קבוצות באוכלוסייה (ותיקים, יוצאי אתיופיה ועולים אחרים) ושנתון ביוזמה (שנתון 1, שנתון 2 ושנתון 3). ההבדלים נבדקו באמצעות מבחן χ^2 ונמצאו מובהקים ברמת מובהקות של 0.05 לפחות.

מענים בתחום הלימודי: 100% מהתלמידים קיבלו לפחות מענה אחד בתחום הלימודי. 99.3% מהם קיבלו סיוע בלימודים בהתאם לצורכיהם: שיעורי עזר פרטניים או קבוצתיים, הוראה מתקנת ועוד. 41.2% מהתלמידים קיבלו פרס לעידוד לימודי אנגלית (שובר לרכישת ספרים באנגלית למשל); 38.5% מהתלמידים אובחנו אבחון לימודי ו-2.7% מהתלמידים השתתפו בקורס פסיכומטרי במהלך לימודיהם בבית הספר התיכון.

מענים בתחום החברתי: 98.0% מהתלמידים השתתפו בחוגים ובפעילויות העשרה. המענים בתחום החברתי היו קבוצתיים בשלב הלימודים בבית הספר היסודי. בשלב הלימודים בחטיבת הביניים ובתיכון היו המענים פרטניים וניתנו לפי רצון התלמיד. 13.5% מהתלמידים נבחרו להשתתף במחנה קיץ 'סארוואש' בהונגריה מטעם ג'וינט ישראל; 11.5% מהתלמידים ביוזמה השתתפו בסדנאות העצמה בנושא מגדר ו-2.7% השתתפו בחוג גלישת גלים.

מכיוון שרוב התלמידים ביוזמה קיבלו לפחות מענה אחד בתחום הלימודי ולפחות מענה אחד בתחום החברתי, לא נמצאו הבדלים ניכרים במענים שקיבלו תלמידים מבתי ספר שונים, תלמידים משלושת שנותיו היוזמה, תלמידים מקבוצות שונות באוכלוסייה ובין בנים לבנות.

מענים בתחום הרגשי: 88.5% מהתלמידים ביוזמה קיבלו לפחות מענה רגשי אחד. 53.4% מהתלמידים השתתפו בטיפול רגשי פרטי או קבוצתי ו-8.8% מהתלמידים קיבלו סיוע בהתערבות של גורמי רווחה. התקיימו ועדות בין-מקצועיות עבור 32.4% מהתלמידים, ואצל 81.8% מהתלמידים נערכו ביקורי בית על ידי צוות היוזמה.

- **מענים בתחום הרגשי לפי בית ספר** – במצטבר ובמשך כל שנות הלימודים, שיעור גבוה יותר של תלמידים מבית הספר 'בית וגן' ובית הספר 'המר' קיבלו לפחות מענה רגשי אחד (100.0% בכל בית ספר), לעומת תלמידים שלמדו בבתי ספר אחרים (72.0%).
- **מענים בתחום הרגשי לפי קבוצות באוכלוסייה** – שיעור גבוה יותר של תלמידים עולים אחרים קיבלו מענים רגשיים (100.0%)

מתלמידים ותיקים (84.0%), אך לא נמצא הבדל מובהק בין תלמידים מקבוצות אלו באוכלוסייה ובין תלמידים יוצאי אתיופיה שקיבלו מענים רגשיים (92.0%).

לא נמצא הבדל בין בנים לבנות שקיבלו מענים רגשיים ובקרב תלמידים משלושת שנתוני היוזמה.

מענים בתחום הבריאות ורווחת החיים: 75.7% מהתלמידים ביוזמה קיבלו מענה אחד לפחות בתחום הבריאות ורווחת החיים. 60.1% קיבלו מינויים לחדרי כושר; 31.1% מהתלמידים קיבלו טיפולי שיניים; 12.8% קיבלו סיוע ברכישת משקפי ראייה או עדשות מגע; 9.5% השתתפו בסדנה למיניות בריאה; ו-0.7% (תלמיד אחד) השתתפו בסדנת בריאות בבית החולים וולפסון.

▪ **מענים בתחום הבריאות ורווחת החיים לפי בית ספר** – במצטבר ועל פני כל שנות הלימודים, שיעור גבוה יותר של תלמידים מבתי הספר 'בית וגן' ו'המר' קיבלו מענים בתחום הבריאות ורווחת החיים (84.0% בכל בית ספר), מאשר תלמידים מבתי ספר אחרים (64.0%).

▪ **מענים בתחום הבריאות ורווחת החיים לפי שנתוני היוזמה** – שיעור גבוה יותר של תלמידים משנתון 3 קיבלו מענים בתחום הבריאות ורווחת החיים (86.0%) מאשר תלמידים משנתון 1 (71.0%) ומשנתון 2 (68.0%). אין הבדל בין בנים לבנות שקיבלו מענים בתחום זה ובין תלמידים מקבוצות שונות באוכלוסייה.

מענים בתחום הכלכלי: 37.8% מהתלמידים ומשפחותיהם קיבלו סיוע כלכלי מהיוזמה בעזרת מענה כלכלי אחד לפחות. 35.8% קיבלו תלושים לקניית מזון בחגים; 25.7% קיבלו סיוע ברכישת ביגוד; 13.5% מהתלמידים קיבלו סיוע בתשלומים לבית הספר; 1.4% (שני תלמידים) קיבלו סיוע ברכישת מכשירים חשמליים: אחד קיבל מילונית ושני קיבל מחשב; 1.4% (שני תלמידים) קיבלו מענק כספי חד-פעמי לצרכים נוספים שאינם קשורים ללימודים.

▪ **מענים בתחום הכלכלי לפי קבוצות באוכלוסייה** – שיעור גבוה יותר של תלמידים יוצאי אתיופיה קיבלו מענים כלכליים (58.0%) מאשר תלמידים ותיקים (34.0%) ומאשר תלמידים עולים אחרים (21.0%).

אין הבדל בין בנים לבנות שקיבלו מענים בתחום זה. אין הבדל גם בין תלמידים מבתי ספר שונים וגם לא בין תלמידים משלושת שנתוני היוזמה.

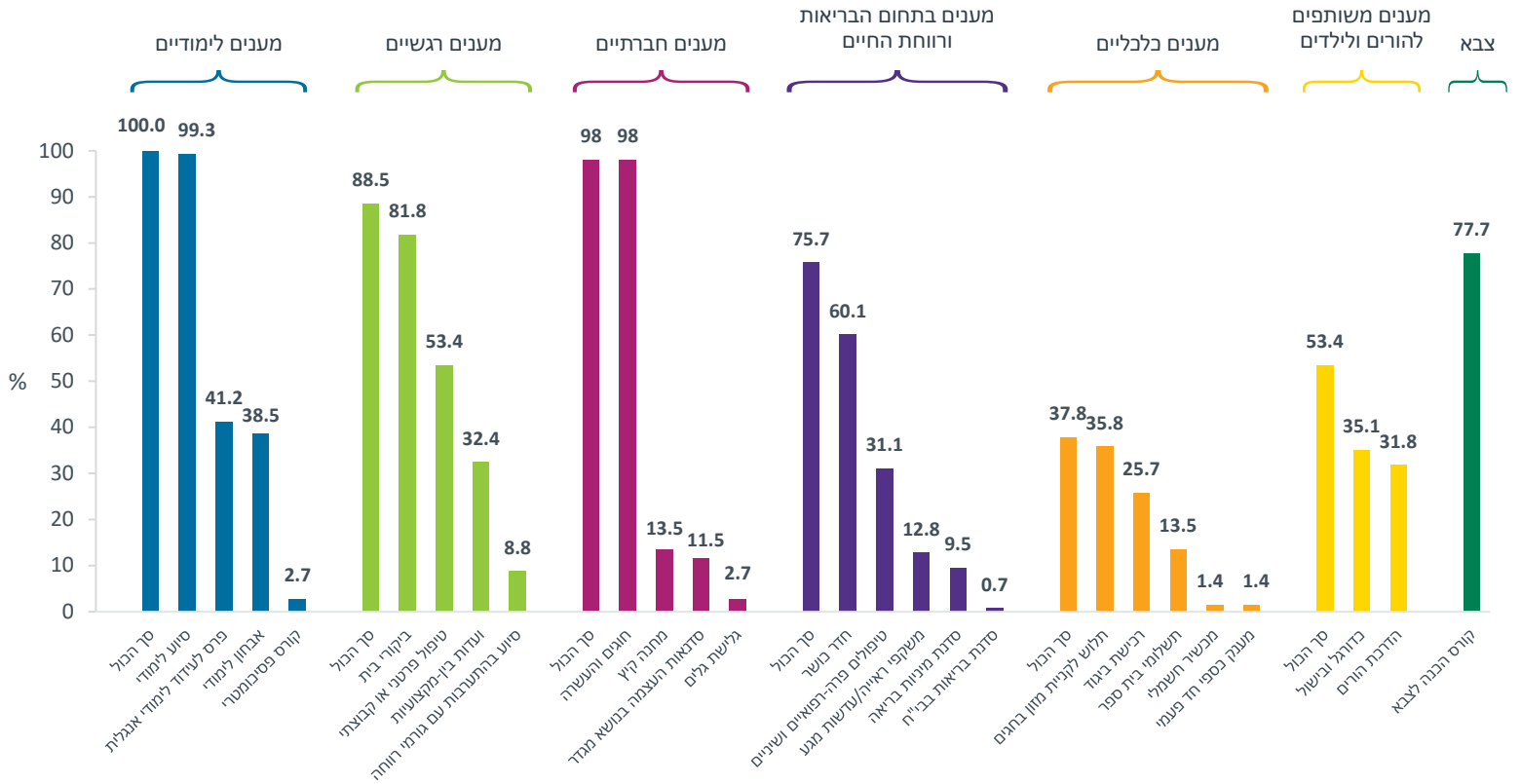
מענים משותפים להורים וילדים: בסך הכול 53.4% מההורים ומהתלמידים ביוזמה השתתפו באחד מהמענים המשותפים להורים וילדים. 35.1% מהתלמידים והוריהם השתתפו בפעילויות משותפות של כדורגל (לאבות ולבנים) ובישול (לאימהות ולבנות) ו-31.8% מהורי התלמידים קיבלו הדרכת הורים שנועדה לשיפור הקשר בין ההורים לתלמידים ובין ההורים לבית הספר.

▪ **מענים משותפים לפי בית ספר** – במצטבר ובמשך כל שנות הלימודים, שיעור קטן יותר של הורים ותלמידים שלמדו בבית הספר 'בית וגן' קיבלו מענים משותפים להורים וילדים (35.0%), לעומת הורים ותלמידים שלמדו בבית הספר 'המר' (66.0%) ולעומת מי שלמדו בבתי ספר אחרים (57.0%).

▪ **מענים משותפים לפי שנתוני היוזמה** – שיעור קטן יותר של הורים ותלמידים משנתון 1 קיבלו מענים אלו (37.0%) מאשר הורים ותלמידים משנתון 2 (61.0%) ומשנתון 3 (63.0%).

- **מענים משותפים לפי מגדר** – שיעור גבוה יותר של הורים ותלמידים בני השתתפו במענים משותפים (64.0%) מאשר הורים ותלמידות בנות (41.0%).
אין הבדל בקבלת מענים אלו לפי קבוצות באוכלוסייה.
- **הכנה לצבא:** 77.7% מהתלמידים השתתפו בקורס הכנה לצבא מטעם היוזמה.
- **הכנה לצבא לפי בית ספר** – במצטבר ובמשך כל שנות הלימודים, כל התלמידים מבתי הספר 'בית וגן' ו'המר' השתתפו בקורס הכנה לצבא מטעם היוזמה, לעומת 46.0% מהתלמידים שלמדו בבתי ספר אחרים (שאר התלמידים מבתי הספר האחרים לא נזקקו למענה זה, מכיוון שניתן להם על ידי בית הספר שבו למדו או במסגרת אחרת).
- **הכנה לצבא לפי שנתוני היוזמה** – שיעור גבוה יותר של תלמידים משנתונים 1 ו-3 השתתפו בקורס הכנה לצבא (82.0% בכל שנתון ביוזמה) מאשר תלמידים משנתון 2 (66.0%).
- **הכנה לצבא לפי קבוצה באוכלוסייה** – שיעור גבוה יותר של תלמידים עולים אחרים השתתפו בקורס (100.0%) מאשר תלמידים יוצאי אתיופיה (79.0%) ותלמידים ותיקים (71.0%).
אין הבדל מובהק בהשתתפות בקורס הכנה לצבא לפי מגדר.

תרשים 2: משתתפי היוזמה לפי סוג המענים שקיבלו (לפחות מענה אחד בתחום), N=148 (באחוזים)

המענים שקיבלו משתתפי היוזמה על פני השנים

לוח 3: משתתפי היוזמה שקיבלו מענים, לפי בית ספר (באחוזים)

בתי ספר אחרים	בית הספר 'בית וגן'	בית הספר 'המר'	סך הכול	(N)
(61)	(43)	(44)	(148)	
100.0	100.0	100.0	100.0	מענה לימודי
72.0	**100.0	**100.0	89.0	מענה רגשי
95.0	100.0	100.0	98.0	מענה חברתי
38.0	47.0	30.0	38.0	מענה כלכלי
64.0	*84.0	*84.0	76.0	בריאות ורווחת חיים
57.0	*35.0	66.0	53.0	מענים להורים ותלמידים
46.0	**100.0	**100.0	78.0	קורס הכנה לצבא

* $P < 0.05$ ** $P < 0.01$ – הכוכביות מסמנות הבדלים מובהקים לפי כל טור: בטור 'המר' – הבדלים בין 'המר' ובתי ספר אחרים; בטור 'בית וגן' – הבדלים בין 'בית וגן' ובתי ספר אחרים.

לוח 4: משתתפי היוזמה שקיבלו מענים, לפי שנתון ביוזמה (באחוזים)

שנתון 3	שנתון 2	שנתון 1	סך הכול	(N)
(56)	(41)	(51)	(148)	
100.0	100.0	100.0	100.0	מענה לימודי
89.0	83.0	92.0	89.0	מענה רגשי
100.0	98.0	96.0	98.0	מענה חברתי
43.0	32.0	37.0	38.0	מענה כלכלי
*86.0	*68.0	71.0	76.0	בריאות ורווחת חיים
**63.0	61.0	*37.0	53.0	מענים להורים ותלמידים
82.0	*66.0	*82.0	78.0	קורס הכנה לצבא

* $P < 0.05$ ** $P < 0.01$ – הכוכביות מסמנות הבדלים מובהקים לפי כל טור: בטור שנתון 1 – בין שנתון 1 לשנתון 2, בטור שנתון 2 – בין שנתון 2 לשנתון 3, בטור שנתון 3 – בין שנתון 1 לשנתון 3

לוח 5: משתתפי היוזמה שקיבלו מענים, לפי מגדר (באחוזים)

בנים	בנות	סך הכול	(N)
(78)	(70)	(148)	מענה לימודי
100.0	100.0	100.0	מענה רגשי
90.0	87.0	89.0	מענה חברתי
97.0	99.0	98.0	מענה כלכלי
35.0	41.0	38.0	בריאות ורווחת חיים
76.0	76.0	76.0	מענים להורים ותלמידים
64.0	**41.0	53.0	קורס הכנה לצבא
78.0	77.0	78.0	

** P<0.01 הכוכביות מסמנות הבדלים מובהקים בין בנים לבנות.

לוח 6: משתתפי היוזמה שקיבלו מענים, לפי קבוצה באוכלוסייה (באחוזים)

עולים אחרים	יוצאי אתיופיה	ותיקים	סך הכול	(N)
(24)	(38)	(86)	(148)	מענה לימודי
100.0	100.0	100.0	100.0	מענה רגשי
*100.0	92.0	84.0	89.0	מענה חברתי
100.0	97.0	98.0	98.0	מענה כלכלי
21.0	**58.0	*34.0	38.0	בריאות ורווחת חיים
83.0	79.0	72.0	76.0	מענים להורים ותלמידים
58.0	45.0	56.0	53.0	קורס הכנה לצבא
**100.0	*79.0	71.0	78.0	

* P<0.05 ** P<0.01 – הכוכביות מסמנות הבדלים מובהקים לפי כל טור: בטור 'ותיקים' – בין 'ותיקים' ל'יוצאי אתיופיה', בטור 'יוצאי אתיופיה' – בין 'יוצאי אתיופיה' ל'עולים אחרים', בטור 'עולים אחרים' – בין 'ותיקים' ל'עולים אחרים'.

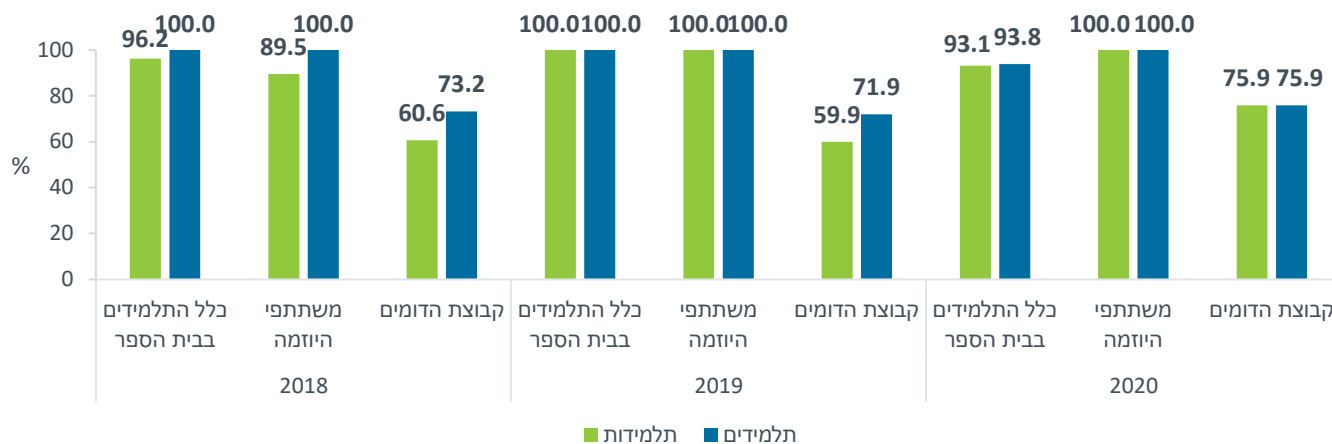

משרד החינוך שמצביע על בתי ספר מקבוצות טיפוח זהות (מדינת ישראל, משרד החינוך, 2020). כמו כן בחלק מהמקרים יוצגו גם נתוני המשתתפים ביוזמה לעומת נתונים של כלל התלמידים היהודים בישראל. נתונים אלו נלקחו מהחדר הווירטואלי של משרד החינוך. כאמור, בכל שנות הפעלת היוזמה היה עניין מיוחד במצבם של תלמידים ותלמידות יוצאי אתיופיה, לכן יוצגו גם הישגי בחינות הבגרות של אלו מהם שהשתתפו ביוזמה.

תרשים 4א' מציג את אחוז **הזכאות לבגרות** של משתתפי היוזמה שלמדו בבית הספר 'המר' ושל משתתפות היוזמה שלמדו בבית הספר 'בית וגן', וכן את שיעורם לעומת שיעור כלל התלמידים שלמדו בבתי הספר 'המר' ו'בית וגן' ולעומת השיעור בקבוצת הדומים (בבתי ספר מקבוצת טיפוח זהה) (מדינת ישראל, משרד החינוך, 2020). ככלל, אחוז הזכאות לבגרות של התלמידים והתלמידות שהשתתפו ביוזמה גבוה. בשנים 2019 ו-2020 כלל תלמידי היוזמה היו זכאים לבגרות. בשנת 2018 כלל התלמידים הבנים היו זכאים לבגרות, ובקרב התלמידות הבנות אחוז הזכאות עמד על 89.5%. בקרב תלמידות אלו אחוז הזכאות לבגרות של תלמידות יוצאות אתיופיה היה 81.8%, ואילו שאר התלמידות היו כולן זכאיות לבגרות (100.0%) (**תרשים 4ב'**).

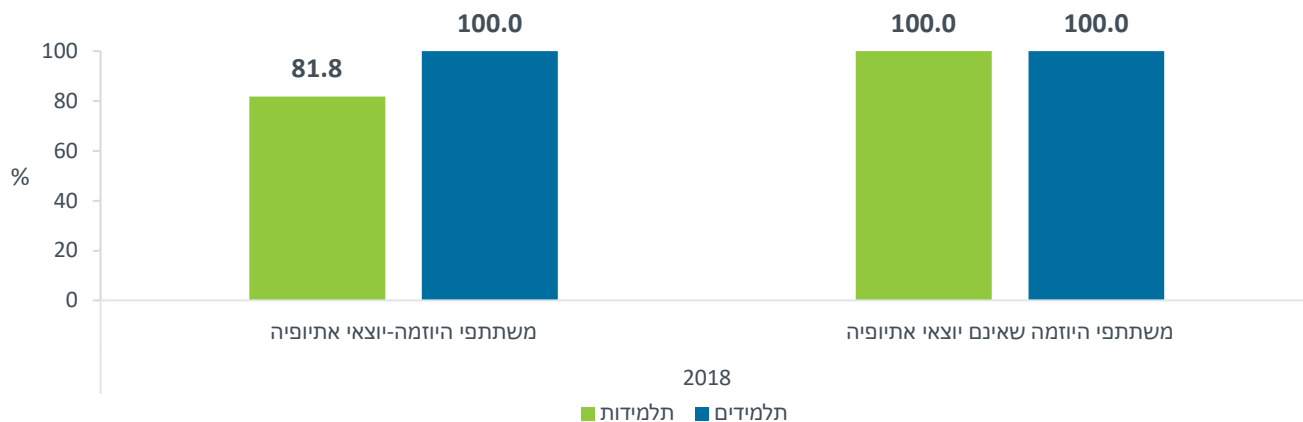
כאמור, אחוז הזכאות לבגרות של משתתפי היוזמה היה דומה לאחוז הזכאות לבגרות של כלל התלמידים בבתי הספר שבהם למדו או גבוה ממנו, מלבד אחוז הזכאות לבגרות של תלמידות בשנת 2018; אחוז זה היה נמוך מאחוז הזכאות לבגרות של כלל התלמידות בבית הספר 'בית וגן'. בכל השנים, אחוז הזכאות לבגרות של משתתפי היוזמה היה גבוה מאחוז הזכאות של קבוצת הדומים (תרשים 4א'). כמו כן אחוז הזכאות לבגרות של משתתפי היוזמה היה גבוה מאחוז הזכאות של כלל התלמידים היהודים בישראל בשנים 2018 (80.6%) ו-2019 (81.2%) (**נספח א', לוח א'5**). לבסוף, ניכר כי על פני השנים אחוז הזכאות לבגרות יציב או נתון במגמת עלייה (**תרשימים 4א', 4ב' ו-5א'**).

תרשים 4א': זכאים לבגרות בחלוקה לתלמידים ותלמידות: בקרב משתתפי היוזמה שלמדו בבתי הספר 'בית וגן' ו'המר' לעומת כלל התלמידים והתלמידות שלמדו בבתי הספר של משתתפי היוזמה ולעומת קבוצת הדומים, בשנים 2018-2020 (באחוזים)

התרשים מתבסס על נתונים מלוחות א'1-א'4 בנספח א'.

תרשים 4ב': זכאים לבגרות בקרב משתתפי היוזמה, בחלוקה לתלמידים ולתלמידות: יוצאי אתיופיה לעומת שאר משתתפי היוזמה, בשנת 2018[^] (באחוזים)

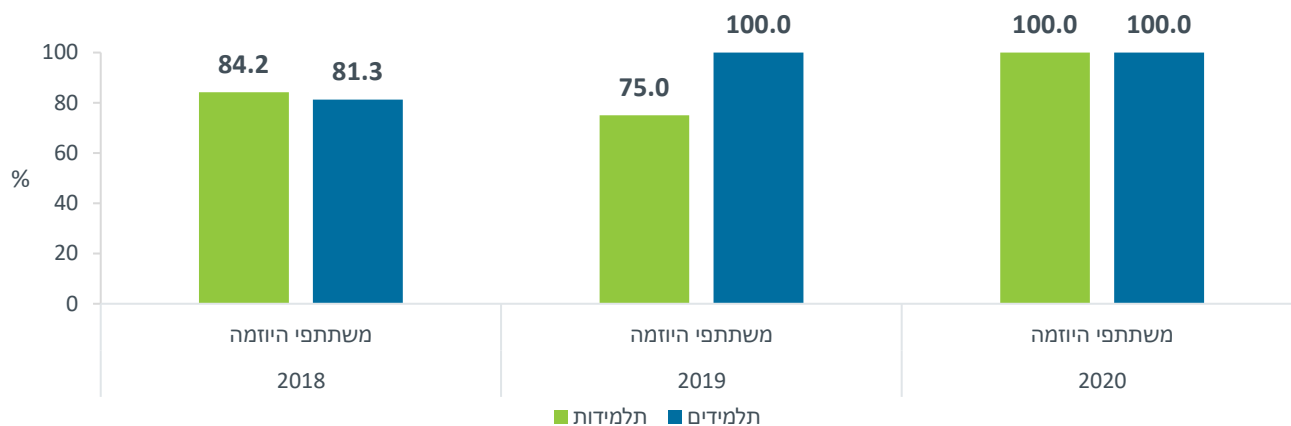

התרשים מתבסס על נתונים מלוחות א'1-א'4 בנספח א'.
[^] התרשים מציג רק את שנת 2018 מכיוון שבשנים 2019 ו-2020 כלל משתתפי היוזמה היו זכאים לבגרות.

תרשים 5א' מציג את אחוז **הזכאות לבגרות איכותית** בקרב המשתתפים והמשתתפות ביוזמה. ככלל, מרבית משתתפי היוזמה היו זכאים לתעודת בגרות איכותית. בשנת 2018 שיעור הזכאות לבגרות איכותית הן בקרב המשתתפים הן בקרב המשתתפות עמד על יותר מ-80.0%. שיעורי הזכאות לבגרות איכותית שלהם בשנה זו היו גבוהים משיעורי הזכאות של כלל התלמידים היהודים בישראל באותה שנה (72.3%) (**נספח א', לוח א'5**). בהשוואה בין משתתפים יוצאי אתיופיה למשתתפים שאינם יוצאי אתיופיה אפשר לראות כי בשנת 2018 שיעור הזכאות לבגרות איכותית של יוצאות אתיופיה (72.7%) היה נמוך משיעור הזכאות לבגרות של שאר המשתתפות (100.0%), ואילו אצל המשתתפים הייתה המגמה הפוכה – כל המשתתפים יוצאי אתיופיה היו זכאים לבגרות איכותית (100.0%) לעומת שאר המשתתפים באותה שנה (72.7%) (**תרשים 5ב'**).

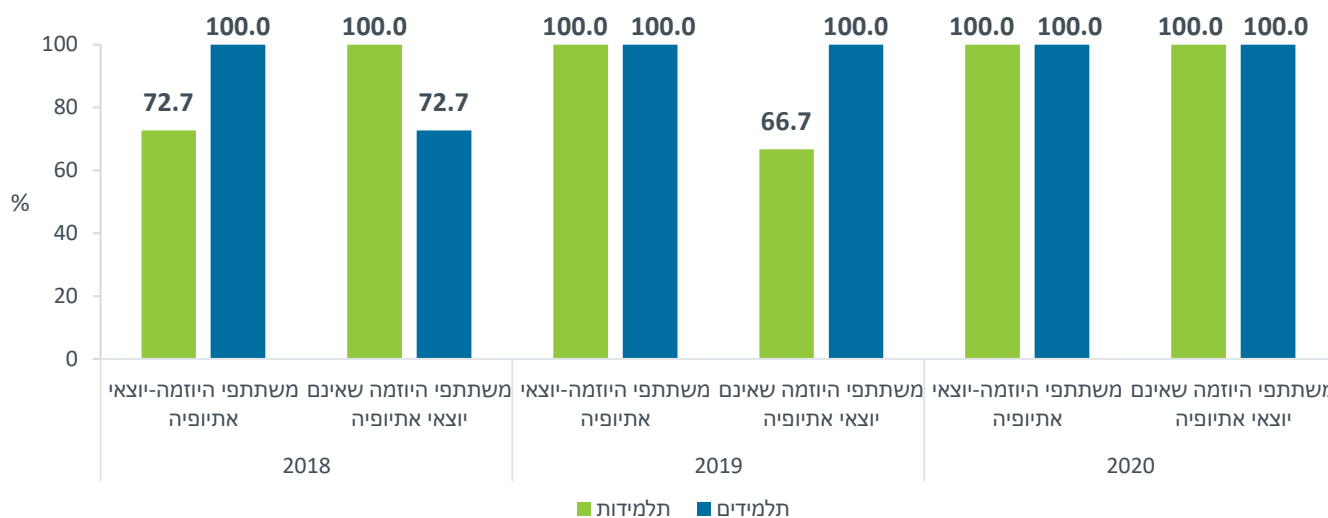
בשנת 2019, שיעור הזכאות לבגרות איכותית של משתתפי היוזמה גם היה גבוה משיעור הזכאות לבגרות איכותית של כלל התלמידים היהודים בישראל באותה שנה (73.5%) (**נספח א', לוח א'5**). כלל התלמידים הבנים משתתפי היוזמה היו זכאים לבגרות איכותית, ואילו שיעור הבנות משתתפות היוזמה הזכאיות עמד על 75.0% (**תרשים 5א'**). השוואה בין יוצאי אתיופיה למי שאינם יוצאי אתיופיה מעלה כי בשנת 2019 שיעור הזכאות לבגרות איכותית בקרב תלמידות משתתפות היוזמה יוצאות אתיופיה עמד על 100.0% ואילו בקרב שאר התלמידות על 66.7% (**תרשים 5ב'**). בשנת 2020 כלל משתתפי היוזמה היו זכאים לבגרות איכותית. לבסוף, ניכר כי לאורך השנים אחוז הזכאות לבגרות איכותית בקרב משתתפי היוזמה היה יציב או במגמת עלייה, מלבד ירידה בזכאות בקרב תלמידות בשנת 2019.

תרשים 5א': זכאים לבגרות איכותית בקרב משתתפי היוזמה שלמדו בבתי הספר 'בית וגן' ו'המר', בחלוקה לתלמידים ולתלמידות, בשנים 2018-2020 (באחוזים)

התרשים מתבסס על נתונים מלוחות א'1-א'4 בנספח א'.

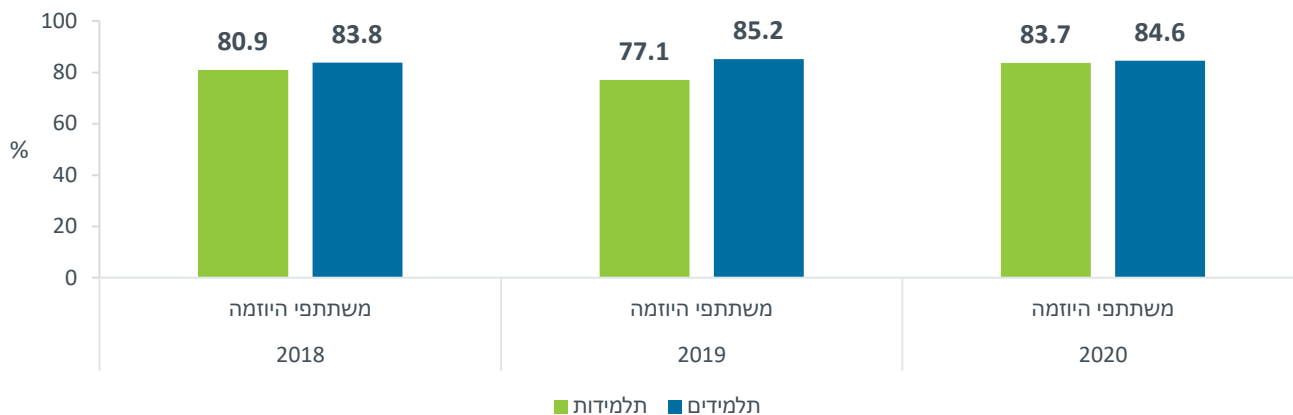
תרשים 5ב': זכאים לבגרות איכותית בקרב משתתפי היוזמה, בחלוקה לתלמידים ולתלמידות: יוצאי אתיופיה לעומת שאר משתתפי היוזמה, בשנים 2018-2020 (באחוזים)

התרשים מתבסס על נתונים מלוחות א'1-א'4 בנספח א'.

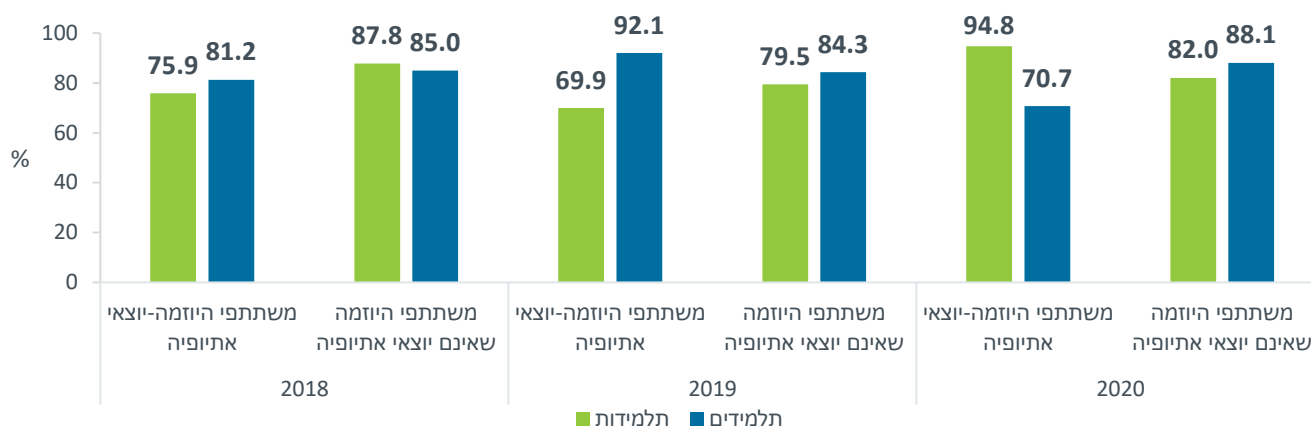
הציון הממוצע של הבגרויות (כולל נקודות בונוסים) בקרב משתתפי היוזמה היה כ-80.0, בכל שלוש שנות סיום הלימודים של שלושת השנתונים בוגרי היוזמה (**תרשים 6א'**). נראה כי לא היו הבדלים משמעותיים בין משתתפי היוזמה שהם יוצאי אתיופיה ובין שאר המשתתפים, חוץ מבמקרים בודדים (**תרשים 6ב'**). כך למשל בשנת 2018, הציון הממוצע של משתתפות היוזמה יוצאות אתיופיה (75.9), נמוך מהציון הממוצע של שאר המשתתפות באותה שנה (87.8). בשנת 2020 היה הממצא דומה, אך בקרב הבנים המשתתפים – הציון הממוצע של בנים יוצאי אתיופיה (70.7) היה נמוך מהציון הממוצע של שאר משתתפי היוזמה (88.1) באותה שנה. עם זאת, הציון הממוצע של תלמידות יוצאות אתיופיה בשנת 2020 (94.8) היה גבוה מהציון הממוצע של שאר התלמידות (82.0) באותה שנה. ככלל, הציונים הממוצעים של הבגרויות של משתתפי היוזמה בשנת 2018 (תלמידים – 83.8, תלמידות – 80.9) ובשנת 2019 (תלמידים – 85.2, תלמידות – 77.1) היו נמוכים מעט מהציונים הממוצעים של הבגרויות של כלל התלמידים היהודים בישראל באותן שנים (ב-2018 – 89.3, ב-2019 – 89.4) (**נספח א', לוח א'5**).

תרשים 6א': ציון בגרויות ממוצע (עם בונוסים) בקרב משתתפי היוזמה, בחלוקה לתלמידים ולתלמידות, בשנים 2018-2020

התרשים מתבסס על נתונים מלוחות א'1-א'4 בנספח א'.

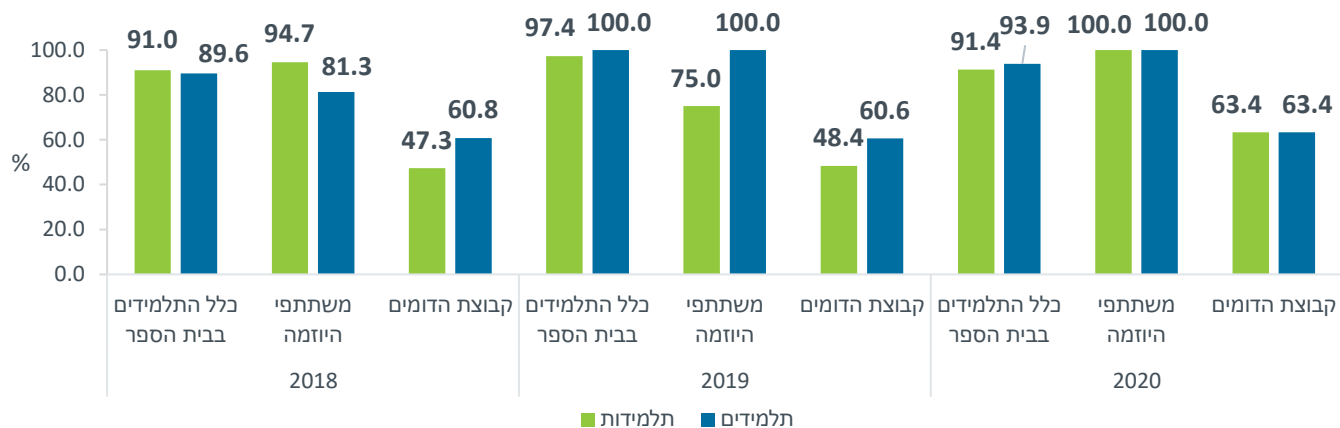
תרשים 6ב': ציון בגרויות ממוצע (עם בונוסים) בקרב משתתפי היוזמה, בחלוקה לתלמידים ולתלמידות: יוצאי אתיופיה לעומת שאר משתתפי היוזמה, בשנים 2018-2020

התרשים מתבסס על נתונים מלוחות א'1-א'4 בנספח א'.

תרשים 7א' מציג את אחוזי הזכאות לבגרות באנגלית ברמה של 4-5 יחידות (משוקלל יחד) בקרב המשתתפים ביוזמה שלמדו בבית הספר 'המר' ובקרב המשתתפות ביוזמה שלמדו בבית הספר 'בית וגן', ולעומתם את שיעור הזכאות בקרב כלל התלמידים שלמדו בבתי הספר הללו וכן את השיעור בקרב קבוצת הדומים. ככלל, בקרב משתתפי היוזמה, שיעור הזכאות לבגרות באנגלית ברמת 4-5 יחידות גבוה ביחס לשיעור בשתי הקבוצות האחרות. נתון זה מתיישב עם הנתון על אחוז הזכאות לבגרות איכותית בקרבם. בחינת שיעור הזכאות של משתתפי היוזמה לעומת שיעור הזכאות של שאר התלמידים באותם בתי ספר אינה מעידה על מגמה אחידה. אך אחוז הזכאות דומה בין שתי הקבוצות ועולה על 80.0%, למעט בקרב תלמידות בשנת 2019; אצלן שיעור הזכאות עמד על 75.0%. עם זאת, בכל השנים היה שיעור הזכאות של משתתפי היוזמה גבוה משיעור הזכאות של קבוצת הדומים. לבסוף, על פני השנים היה אחוז הזכאות לבגרות באנגלית ברמת 4-5 יחידות נתון במגמת עלייה, חוץ מאשר בקרב תלמידות בשנת 2019.

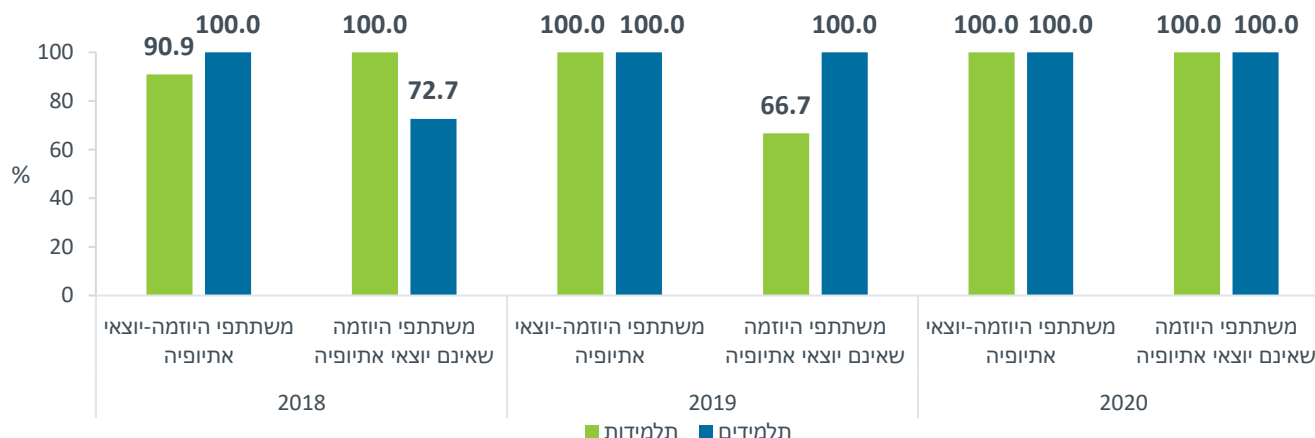
תרשים 7א': זכאים לבגרות באנגלית ברמת 4-5 יחידות, בחלוקה לתלמידים ולתלמידות: בקרב משתתפי היוזמה שלמדו בבתי הספר 'בית וגן' ו'המר' לעומת כלל התלמידים והתלמידות שלמדו בבתי הספר של משתתפי היוזמה ולעומת קבוצת הדומים, בשנים 2018-2020 (באחוזים)

התרשים מתבסס על נתונים מלוחות א'1-א'4 בנספח א'.

אם בוחנים את הזכאות לבגרות באנגלית ברמת 4-5 יחידות בהתמקדות ביוצאי אתיופיה משתתפי היוזמה, נראה כי אין הבדל מובהק בין המשתתפים יוצאי אתיופיה ובין שאר משתתפי היוזמה (**תרשים 7ב'**). אחוז הזכאות לבגרות באנגלית ברמת 4-5 יחידות של תלמידות משתתפות היוזמה בשנת 2018 עמד על 94.7%. מתוך תלמידות אלו, שיעור הזכאות של תלמידות יוצאות אתיופיה עמד על 90.9%, ואילו בקרב שאר המשתתפות, כולן היו זכאיות לבגרות באנגלית ברמת 4-5 יחידות (100%). לעומת זאת, בקרב תלמידים בני משתתפי היוזמה בשנת 2018 הממצא הפוך: שיעור הזכאות לבגרות באנגלית בקרבם ברמת 4-5 יחידות עמד על 81.3%, ואילו שיעור הזכאות של תלמידים יוצאי אתיופיה משתתפי היוזמה (100%) היה גבוה משל שאר התלמידים ביוזמה (72.7%). גם בשנת 2019 אפשר לראות ממצאים דומים בקרב תלמידות: שיעור הזכאות לבגרות באנגלית ברמת 4-5 יחידות שהשתתפו ביוזמה עמד על 75.0%, אך כל התלמידות יוצאות אתיופיה שהשתתפו ביוזמה (100.0%) היו זכאיות, ואילו שיעור הזכאות בקרב שאר התלמידות ביוזמה עמד על 66.7%.

תרשים 17: זכאים לבגרות באנגלית ברמת 4-5 יחידות בקרב משתתפי היוזמה, בחלוקה לתלמידים ותלמידות: יוצאי אתיופיה לעומת שאר משתתפי היוזמה, בשנים 2018-2020 (באחוזים)

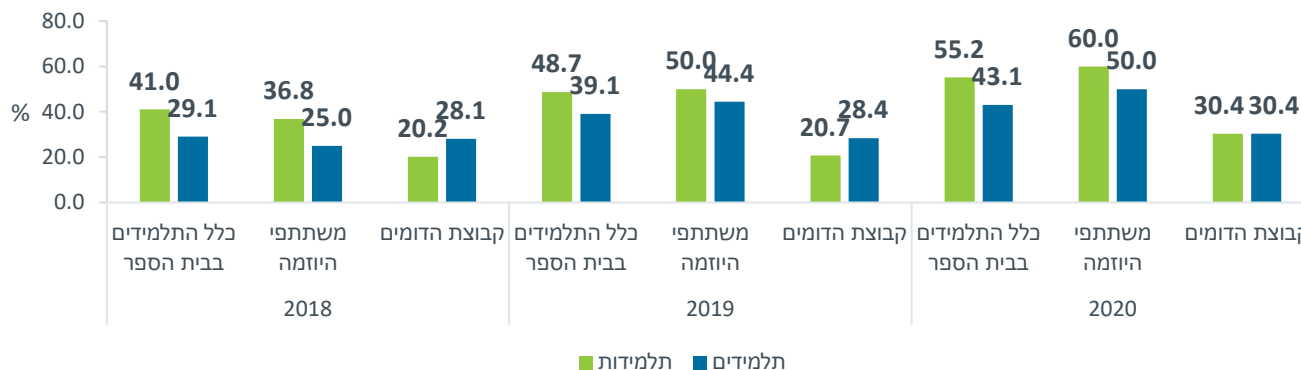

התרשים מתבסס על נתונים מלוחות א'1-א'4 בנספח א'.

תרשים 18 א' מציג את אחוזי הזכאות לבגרות במתמטיקה ברמה של 4-5 יחידות (משוקלל יחד) בקרב המשתתפים ביוזמה שלמדו בבית הספר 'המר' ובקרב המשתתפות ביוזמה שלמדו בבית הספר 'בית וגן', ולעומתם את שיעור הזכאות בקרב כלל התלמידים שלמדו בבתי הספר 'המר' ו'בית וגן' וכן את השיעור בקרב קבוצת הדומים. ככלל, בקרב משתתפי היוזמה היה שיעור הזכאות לבגרות במתמטיקה ברמת 4-5 יחידות דומה לשיעור בשתי הקבוצות האחרות או גבוה ממנו מעט; ואולם, בשנת 2018 שיעור הזכאות של משתתפי היוזמה היה נמוך משל כלל תלמידי בית הספר אך גבוה מהשיעור בקרב קבוצת הדומים. עם השנים, שיעור הזכאות בקרב משתתפי היוזמה עלה. כלומר, בקרב תלמידים שסיימו את הלימודים בשנת 2018 היו פחות זכאים לבגרות במתמטיקה ברמת 4-5 יחידות (תלמידים – 25.0%, ותלמידות – 36.8%) מאשר בקרב תלמידים שסיימו את הלימודים בשנת 2019 (תלמידים – 44.4%, ותלמידות – 50.0%); ובקרב מי שסיימו את הלימודים בשנת 2019 היו פחות זכאים לבגרות כזו מאשר בקרב המסיימים בשנת 2020. שיעור הזכאות של תלמידים בשנת 2020 (תלמידים – 50.0%, ותלמידות – 60.0%) היה הגבוה מבין השיעורים בשלושת השנתונים. בשנת 2018 אחוז הזכאות של בוגרי היוזמה היה מעט נמוך מאחוז הזכאות של שאר התלמידים שלמדו באותם בתי ספר, אך בשנים 2019 ו-2020 אחוז הזכאות של בוגרי היוזמה היה גבוה יותר משל שאר התלמידים באותם בתי ספר. כמו כן בכל השנים אחוז הזכאות של משתתפי היוזמה היה גבוה מאחוז הזכאות של קבוצת הדומים, חוץ מאשר אצל תלמידים בניו שסיימו את השתתפותם ביוזמה בשנת 2018. לבסוף, ניכר כי על פני השנים אחוז הזכאות לבגרות במתמטיקה ברמת 4-5 יחידות נתון במגמת עלייה.

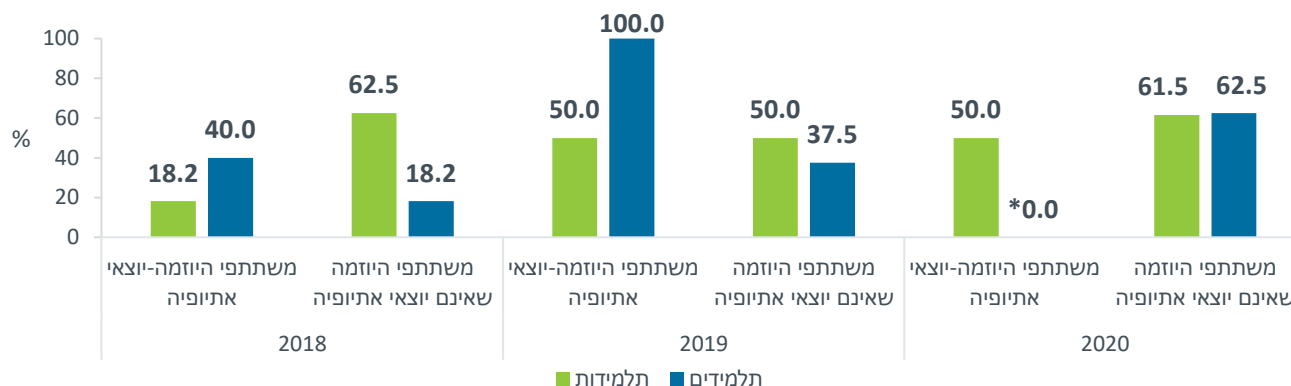
תרשים 8א': זכאים לבגרות במתמטיקה ברמת 4-5 יחידות, בחלוקה לתלמידים ולתלמידות: בקרב משתתפי היוזמה שלמדו בבתי הספר 'בית וגן' ו'המר' לעומת כלל התלמידים והתלמידות שלמדו בבתי הספר של משתתפי היוזמה ולעומת קבוצות הדומים, בשנים 2018-2020 (באחוזים)

התרשים מתבסס על נתונים מלוחות א'1-א'4' בנספח א'.

אם בוחנים את הזכאות לבגרות במתמטיקה ברמת 4-5 יחידות בהתמקדות במשתתפי היוזמה יוצאי אתיופיה מאותו המגדר (**תרשים 8ב'**), נראה כי אין הבדל מובהק בין משתתפים יוצאי אתיופיה ובין שאר משתתפי היוזמה, חוץ מאשר בכמה מקרים: משיעור התלמידות שהיו זכאיות לבגרות זו בשנת 2018 (36.8%, תרשים 8א'), 18.2% מהתלמידות יוצאות אתיופיה היו זכאיות לה ואילו שיעור הזכאות של שאר התלמידות משתתפות היוזמה עמד על 62.5%. בשנת 2020 היה פער דומה בקרב התלמידים הבנים משתתפי היוזמה – משיעור התלמידים שהיו זכאים לבגרות זו בשנת 2020 (50.0%, תרשים 8א'), אך לא אחד מארבעת התלמידים יוצאי אתיופיה היה זכאי לה, ואילו שיעור הזכאות של שאר התלמידים משתתפי היוזמה עמד על 62.5%.

תרשים 8ב': זכאים לבגרות במתמטיקה ברמת 4-5 יחידות בקרב משתתפי היוזמה, בחלוקה לתלמידים ולתלמידות: יוצאי אתיופיה לעומת שאר משתתפי היוזמה, בשנים 2018-2020 (באחוזים)

התרשים מתבסס על נתונים מלוחות א'1-א'4' בנספח א'.

לסיכום, בסך הכול אחוז הזכאות לבגרות כללית (בין 89.0%-ל-100.0%) ואחוז הזכאות לבגרות איכותית (בין 75.0%-ל-100.0%) היה גבוה בקרב משתתפי היוזמה. ברוב המקרים אחוזי הזכאות לבגרות כללית ולבגרות איכותית וגם אחוזי הזכאות לבגרות ב-4-5 יחידות לימוד במתמטיקה היו דומים לאחוזי הזכאות של כלל תלמידי בתי הספר שבהם למדו משתתפי היוזמה, 'בית וגן' ו'המר', או גבוהים מהם, והם גם היו גבוהים ברוב המוחלט של המקרים מאחוזי הזכאות בקרב קבוצת הדומים. למרות אחוזי הזכאות הגבוהים, הציונים הממוצעים של הבגרויות היו מעט נמוכים מהציונים הממוצעים של כלל התלמידים היהודים בישראל בשנים 2018 ו-2019. הציון הממוצע של הבגרויות (כולל נקודות בונוסים) בקרב משתתפי היוזמה היה כ-80.0, בכל שלוש שנות סיום הלימודים של שנתוני היוזמה. נוסף על כך, בהשוואה בין משתתפי היוזמה יוצאי אתיופיה לשאר משתתפי היוזמה (ותיקים ועולים אחרים) לא עלו הבדלים ניכרים בהישגי הבגרויות. אף שבמהלך שנות פעילות היוזמה נראה היה כי יש הבדלים חברתיים-כלכליים בין משתתפי היוזמה יוצאי אתיופיה ובין שאר התלמידים משתתפי היוזמה (בן רבי ורותם, 2014; דולב ואח', 2008; מרגולין ואח', 2009) – אפשר להיווכח כי ברוב המקרים לא היו הבדלים ניכרים בהישגים בבגרויות.

3.3 היבטים ייחודיים ביוזמה ותרומתה

המרואיינים במחקר נשאלו מה הן נקודות החוזק והחולשה של היוזמה. פרק זה ישלב תפיסות אלו בחלוקה להיבטים הייחודיים ביוזמה ולתרומתה.

3.3.1 היבטים ייחודיים

המרואיינים דיברו בעיקר על חוזקות היוזמה ועל היבטים חיוביים בה. להלן תיאורם.

כפי שעלה מדברי המרואיינים, אחד ההיבטים הייחודיים ביותר ביוזמה הוא **שילוב בין תפיסה המצדדת בהתערבות הוליסטית לתפיסה התומכת בטיפול פרטני** בכל ילד בתוך המערך החינוכי. שילוב זה אינו מתאפשר בדרך כלל במערכות חינוך, מכיוון שהוא דורש משאבים רבים ומגוונים. כל המרואיינים ציינו שתפיסה המצדדת בהתערבות הוליסטית של היוזמה היא נקודת חוזק. היא שמה את הילד במרכז: בד בבד עם בחינה והתערבות חינוכית-פדגוגית, היוזמה פועלת לקידום רווחת החיים של הילד. לפי תפיסה זו, אם כל הצרכים הרגשיים, החברתיים והבריאותיים של הילד יסופקו, תפקודו ישתפר ואיתו גם הישגיו בלימודים. המרואיינים ציינו כי היוזמה עבדה בהתאם לתפיסת עולם זו מיומה הראשון והשקיעה הרבה מתקציבה במענים רגשיים, חברתיים ובריאותיים. נקודת חוזק נוספת השלובה בה לדברי המרואיינים היא ההסתכלות האישית בכל ילד והטיפול הפרטני בו. הצורך בהסתכלות אישית ובטיפול פרטני בא לידי ביטוי בעיקר בסיום שלב בית הספר היסודי של משתתפי התוכנית. כששנתון 1 סיים את לימודיו, הבינו בעלי התפקידים ביוזמה שהמענים הכוללניים אינם מתאימים לכל המשתתפים ושכל משתתף צריך מענים המותאמים לו אישית. לפיכך, החל משלב חטיבת הביניים נבנתה לכל משתתף ביוזמה, בשיתוף בית הספר והמשפחה, תוכנית אישית המותאמת לצרכיו הרגשיים, החברתיים, הבריאותיים והלימודיים.

חלק מהמרואיינים ציינו נקודת חוזק נוספת ייחודית לתוכנית: **שיתוף הילדים בבניית התוכניות האישיות**. שיתוף זה תרם לדבריהם למחויבות הילדים ליוזמה ולהתפתחותם.

עוד נקודת חוזק שצינו המרואיינים היא **שיתוף פעולה בין הגורמים מפעילי היוזמה**. שיתוף זה היה לדבריהם המפתח לאופי העשייה ביוזמה, ולדברי כל המרואיינים פעילות היוזמה כרוכה בקשר הדוק בין השותפים ובחשיבה משותפת וקבועה של הגורמים המעורבים. המרואיינים ציינו לטובה את מעורבות עיריית בת ים ואת החשיבות של מעורבותה בתחום החינוך. כמו כן ציינו את היכולת של מפעילי היוזמה ליצור קשר עם גורמים רלוונטיים לרווחת הילדים, כדי לממש לפי חוק את כל זכויות הילדים. מפעילי היוזמה היו מעין גורם מקשר בין משתתפי התוכנית ומשפחותיהם ובין הגורמים הרלוונטיים.

עוד אחד מההיבטים החיוביים הייחודיים שעלו בדברי כמה מהמרואיינים היה **היעדר תנאי סף שעל משתתפי היוזמה לעמוד בהם**: משתתפי היוזמה נבחרו בלי מיונים, וגם עם השנים לא הוצבו תנאים להישארותם ביוזמה. נוסף על כך, מפעילי היוזמה ניסו לשמור על קשר רציף עם כל משתתפי היוזמה, גם עם מי שבחרו להפסיק את השתתפותם הפעילה; המפעילים לא ויתרו מצידם אף לא על משתתף אחד. לדוגמה, היוזמה המשיכה ללוות משתתפת שבחרה לעזוב הן את הלימודים בתיכון הן את העיר בת ים, ועזרה לה להשתלב במסגרות חדשות ובעבודה. לפי תפיסת המרואיינים היעדר תנאי הסף הוביל לתחושת ביטחון בקרב משתתפי היוזמה והיה מהגורמים שנטעו בהם רצון להתפתח ולהצליח בתחומים מתחומים שונים.

היבט חיובי וייחודי נוסף שכל המרואיינים ציינו הוא **התקציב הגמיש של היוזמה**. היוזמה פועלת כדי למצוא את הזכויות והמענים המגיעים למשתתפים על פי חוק, ואם היו צרכים שלהם לא ניתן מענה מטעם המדינה סיפקה אותם היוזמה מתקציבה. תקציב זה אפשר למפעילים להעניק למשתתפים מענים מגוונים ורבים וכן ללוותם במשך כל שלב הילדות וההתבגרות.

דוח שנכתב בסיום שש שנות ההפעלה הראשונות של היוזמה (בן רבי ורותם, 2014) ציין את האתגר שבהתמודדות עם השונות בין תלמידי היוזמה לשאר התלמידים הלומדים בבתי הספר שבהם לומדים משתתפי היוזמה. תלמידי היוזמה קיבלו סבסוד גדול ומימון רחב לצורכיהם, ואילו תלמידים אחרים בבתי הספר שבהם הם לומדים לא קיבלו את כל המענים הללו. עניין זה עורר שאלות וקושי בעיקר בקרב התלמידים שלא השתתפו ביוזמה. עם זאת, מנהלי היוזמה ומפעיליה מאמינים שאומנם הקושי קיים, אך בתי הספר והתלמידים האחרים יצאו גם הם נשכרים מן היוזמה, לעיתים בדרכים עקיפות, למשל בעקבות שיפוץ במבנים והרחבת תוכנית 'יובלים' לכלל התלמידים בחטיבת הביניים.

3.3.2 תרומת היוזמה

להלן תרומת היוזמה – למשתתפים בה, למשפחותיהם ולקהילה – כפי שעלתה מדברי המרואיינים:

א. תרומה לתלמידים ולמשפחותיהם

רוב המרואיינים ציינו תרומה של היוזמה **בתחום הלימודי**: לתפיסתם, היוזמה נטעה בתלמידים תשוקה ללימודים. היא אפשרה להם פניות ללימודים וסיפקה סיוע לימודי. כל אלה תרמו להשגת המטרה של סיום הלימודים בתיכון בהצלחה. ואכן, אחוז גבוה מתלמידי היוזמה סיימו את כיתה י"ב עם תעודת בגרות מלאה ורבים מהתלמידים המשיכו ללימודים באקדמיה. מדברי המרואיינים עולה שהגישה החינוכית ההוליסטית של היוזמה תרמה בתחום הלימודי הן לתלמידים החזקים הן לתלמידים החלשים. לפי תפיסת המרואיינים, לולא פעילות היוזמה, תלמידים ממשפחות מוחלשות היו מגיעים להישגים טובים פחות בלימודים. נוסף על כך, בהתאם לאחת מן המטרות שנקבעו ליוזמה – הגברת מעורבות ההורים בתפקוד הילדים בבית הספר ובקשר עם מסגרות החינוך – עזרה היוזמה בקשר בין התלמידים להוריהם ובין התלמידים והוריהם לבית הספר בכל הקשור בלימודים.

לתרומה בתחום הלימודי ניתנו כמה דוגמאות: אחת מהן עוסקת בתלמידה בתוכנית שהגיעה מרקע חברתי-כלכלי גבוה והצטיינה בלימודיה בבית הספר היסודי ובחטיבת הביניים. כשהגיעה לתיכון חלה הידרדרות במצבה. היא החלה להיכשל במבחני הבגרות מפאת חרדת בחינות. בעזרת פסיכולוגית מהשירות הפסיכולוגי-חינוכי הצליחו מפעילי היוזמה להעניק לתלמידה טיפול נקודתי והיא צלחה את מבחני הבגרות ואף המשיכה ללימודים באקדמיה. דוגמה נוספת היא של תלמידה שהגיעה מרקע חברתי-כלכלי נמוך ובתקופת התיכון החלה להיעדר מבית הספר. בתהליך משותף של רכזת היוזמה בבית הספר והורי התלמידה, המורים בבית הספר ומורים פרטיים, הצליחה התלמידה לסיים את התיכון עם בגרות מלאה.

תרומה נוספת שציינו רוב המרואיינים היא **בתחום החברתי-רגשי**. המרואיינים סיפרו שליווי תלמידי היוזמה על פני השנים נטע בתלמידים תחושת ביטחון ואת הידיעה שיש להם אל מי לפנות אם הם זקוקים לעזרה. התלמידים קיבלו את המענים ואת הליווי הצמוד בלי תנאי. עם זאת, חלק מהמרואיינים ציינו כי במקרים בודדים תלמידים הביעו חוסר הערכה למענים שניתנו להם, כנראה בשל תחושה של "מגיע לי". הטיפול במקרים אלו היה מהיר והחלטי, ויחדו להם תשומת לב ורגישות מצד מפעילי היוזמה. המפעילים גם דאגו לבחון מה המניעים לתחושות ולמצוא להן מענים מתאימים.

דוגמה לתרומה בתחום החברתי-רגשי היא נשירתה של אחת מתלמידות היוזמה מן הלימודים בבית הספר התיכון. נציגי היוזמה המשיכו ללוות אותה בבית ספר אחר מחוץ לעיר בת ים. הם עזרו לה במציאת עבודה ודאגו שמערכת השעות בבית הספר החדש תאפשר לה גם לעבוד. התלמידה לא סיימה את תקופת התיכון עם תעודת בגרות, אך היוזמה המשיכה ללוותה.

לפי תפיסות המרואיינים, היוזמה תרמה גם להוריהם של תלמידי היוזמה. כאמור, מקורם של רוב משתתפי היוזמה במשפחות במצב חברתי-כלכלי בינוני ונמוך; חלקם עלו לארץ מאתיופיה וממדינות אחרות. המרואיינים העידו כי היוזמה סייעה להם בתהליכי הקליטה בארץ (היכרות עם השפה העברית ועם מערכות החינוך והרווחה, וסיוע במימוש זכויות). כמו כן עזרה היוזמה למשפחות בתהליכי קבלת החלטות בקשר לילדים. חלק מן המרואיינים ציינו בהקשר זה כי אחד הקשיים המרכזיים של משתתפי היוזמה נגע לעובדה שהאחים של תלמידי היוזמה לא קיבלו ממנה מענה, והיה בכך כדי ליצור אי-שוויון בתוך המשפחה.

לבסוף, הישג נוסף של היוזמה ותרומתה לתלמידים באו לידי ביטוי בשיעור גבוה של משתתפי היוזמה שהתגייסו לצבא ולשירות לאומי. מטרת-העל של היוזמה היא לאפשר למשתתפיה שילוב מיטבי בחברה הישראלית בבגרותם. על בסיס ההנחה שהשירות הצבאי והלאומי מקדמים היכרות עם החברה הישראלית, תחושת שייכות אליה ושילוב בה (לוי ואח', 2018), בייחוד בקרב אוכלוסיות של עולים, השיעור הגבוה של משרתים בצבא ובשירות לאומי מקדם מטרה זו.

חלק מהמרואיינים ציינו שאחד מחסרונות היוזמה הוא שלא נעשה מחקר אורך לבדיקת 'תיאוריית השינוי' של תלמידי היוזמה.² תיאוריית שינוי הייתה יכולה לסייע להסביר מדוע ואיך הפעולות שנעשו עשויות להוביל לשינוי שלשמו הופעלה היוזמה.

---

² תיאוריית השינוי (theory of change) היא מסגרת מושגית המסייעת לתאר כיצד תוכניות ההתערבות ואסטרטגיות הפעולה שבהן אמורות להביא לידי השגת התוצאות הרצויות ומדוע.

ב. תרומה לקהילה

קידום ערכים של התנדבות ותרומה לחברה בקרב המשתתפים היה ממטרות היוזמה. אחת המרואיינות סיפרה במבט רפלקטיבי כי המטרה הזאת לא התממשה כפי שציפו. למרות זאת, חשוב לציין כי בעקבות נסיעתם של כמה תלמידים למחנה קיץ בחוץ לארץ מטעם היוזמה התגבשה קבוצה קטנה של תשעה עד 12 תלמידים בעלי רוח מנהיגות והתנדבות. תלמידים אלו הצליחו להניע פעילויות התנדבות מפעם לפעם.

תרומת היוזמה לקהילה, שעליה דיברו רוב המרואיינים, הייתה בהשפעה על ההטרוגניות של תלמידים בבתי ספר בארץ. לפני פעילות היוזמה היה נהוג ברחבי הארץ שתלמידים יוצאי אתיופיה לומדים בבתי ספר הומוגניים מבחינה עדתית. מאחר שאחד מעקרונות היוזמה היה הטרוגניות בבית הספר, תלמידים יוצאי העדה האתיופית הוסעו לבית הספר הרא"ל, שנמצא באזור מגורים מרוחק מזה שהם עצמם התגוררו בו. בשנים שלאחר תחילת פעילותה של התוכנית, בעיריית בת ים הוחלט ללמוד מכך ולנסות ליישם זאת גם בבתי ספר אחרים בעיר, בשאיפה להטרוגניות בכל בתי הספר. המרואיינים סיפרו שבשש השנים הראשונות לפעילות היוזמה הגיעו נציגים מערים אחרות בארץ כדי ללמוד על דרכים לעבודה עם קבוצות הטרוגניות.

תרומה נוספת שהזכירו המרואיינים היא **מודל החינוך הייחודי של היוזמה**. לדבריהם השפיע מודל זה על בתי ספר נוספים בארץ. כאמור היוזמה פעלה לפי תפיסה המצדדת הן בהתערבות הוליסטית ובטיפול פרטני שבהן הילד ניצב במרכז. לפי תפיסה זו, אם כל הצרכים הרגשיים והחברתיים וצורכי הבריאות של הילד יסופקו, הישגיו בלימודים ישתפרו. אומנם, תוכנית מסוגה של יוזמת ויצמן היא תוכנית מאתגרת להפצה או לשכפול בשל ההשקעה הכספית הגדולה ובשל התמשכותה על פני שנים רבות, אך אפשר ללמוד ממנה על חשיבות מודל חינוך זה ולהטמיעו.

המרואיינים הזכירו גם את התרומה ארוכת הטווח של היוזמה **לבתי הספר שבהם למדו משתתפי היוזמה**. כאמור כל תלמידי היוזמה למדו בבית הספר היסודי הרא"ל בעיר בת ים, ולאחר מכן המשיכו רובם לבתי הספר מרשת 'דרכא' – 'בית וגן' ו'המר'. חלק מפעילות היוזמה היה שיפוצם של שלושת בתי הספר האלה ומימון הכשרות רבות למורים בהם. תרומות אלו ממשיכות להשפיע על בתי הספר גם בתום תקופת הלימודים של תלמידי היוזמה.

4. מגבלות המחקר

לצד התרומה של מחקר ההערכה המסכמת היו לו גם כמה מגבלות. אחת מהן נוגעת לקושי בבחינת יישום היוזמה בהיקף ארצי: מכיוון שהיוזמה ייחודית ופרטנית ואינה מיועדת לשכפול או להמשך הפצה לא התאפשר לבחון את יישומה בהיקף ארצי. מגבלה אחרת נוגעת לעובדה שהרכיב האיכותני בהערכה המסכמת של היוזמה התבסס על ראיונות עם ארבעה מרואיינים בלבד, כולם אנשי מקצוע, שהם בפועל מנהלי היוזמה ומפעיליה, ולא נכללה במחקר נקודת מבטם של משתתפי היוזמה. יוזמת ויצמן-בת ים ממשיכה ללוות את משתתפיה בשלב הבגרות הצומחת, ובמחקר עתידי מומלץ לבחון גם את תפיסותיהם של משתתפי היוזמה. עוד קושי היה בהערכת ההשפעה המדויקת של היוזמה על הישגי משתתפי היוזמה בלימודים, מכיוון שהמחקר לא כלל קבוצת ביקורת.

5. סיכום ותובנות

יוזמת ויצמן-בת ים הוקמה בשאיפה ליצור ניעות חברתית ושוויון הזדמנויות בין תלמידים מקבוצות מוחלשות באוכלוסייה ובין תלמידים מקבוצות חזקות יותר. ב-14 השנים האחרונות, החל משנת הלימודים תשס"ז (2006-2007), יושמה היוזמה על פי מודל חינוך ייחודי אשר מתבסס על תפיסה המצדדת בהתערבות הוליסטית, על טיפול פרטני ועל מתן רצף של מענים על פני שנים. מטרת-העל של היוזמה הייתה לסייע לתלמידים המשתתפים בה להצליח בלימודים ובכך לאפשר להם השתלבות מיטבית בחברה בתור מבוגרים. היוזמה תמכה ב-174 תלמידים וסיפקה מגוון מענים לצרכים הרגשיים, החברתיים, הכלכליים והבריאותיים של משתתפיה. בין היתר פעלה לקידום הרווחה של התלמידים כדי ליצור בעבורם פניות להשקעה בלימודים. לשם כך פעלה באמצעות שיתופי פעולה רבים. השותפויות המוצלחות שרקמו מנהלי התוכנית ומפעיליה עם גורמים בקהילה ובמערכות למיניהן תרמו רבות לקידום הישגי היוזמה.

היוזמה השיגה תוצאות משמעותיות בתחום הלימודי ובהיבטים נוספים בקרב משתתפיה, ותרומתה ניכרת אצל התלמידים, משפחותיהם והקהילה בהיבטים מגוונים. המענים הרבים שהציעה היוזמה שיפרו את תפקוד התלמידים בתחומי התלמידאות ואת הישגיהם בלימודים ובהיבטים חברתיים, רגשיים והתנהגותיים. המענים העיקריים שניתנו היו בתחום הלימודי וכן מענים רגשיים וחברתיים ועל מענים אלו נוספו מענים רפואיים ופרה-רפואיים וכן מענים כלכליים. רוב המענים יועדו לתלמידים, אך היו גם מענים משותפים להורים ולילדים.

תובנות מרכזיות ממחקר ההערכה

- 1. חל שיפור בתחום הלימודי:** מטרה מרכזית של היוזמה הייתה לסייע לתלמידים להצליח בלימודים ולסיים את בית הספר התיכון בהצלחה. ממצאי ההערכה המסכמת מעידים על תרומה של היוזמה לקידום מטרה זו. ראשית, ניתוח המענים שניתנו לתלמידים במשך השנים מראה שכלל התלמידים קיבלו מענים בתחום הלימודי. שנית, המרואיינים מעידים על תרומת התוכנית לקידום התלמידאות וההישגים הלימודיים של משתתפיה היוזמה. המרואיינים סברו כי לולא פעילות היוזמה, תלמידים ממשפחות מוחלשות היו מגיעים להישגים טובים פחות בלימודים. מטרה נוספת בתחום הלימודי הייתה להגביר את מעורבות ההורים בתפקוד הלימודי-אקדמי של ילדיהם, ואכן היוזמה תרמה לתיווך בין התלמידים להוריהם ובין התלמידים והוריהם לבית הספר. ההשקעה בתחום הלימודי הניבה פרי: ניתוח הישגי הבגרות מראה כי יש אחוזים גבוהים של זכאות לבגרות כללית (בין 89.0% ל-100.0%) ולבגרות איכותית (בין 75.0% ל-100.0%) בקרב משתתפי היוזמה וכי ציוני הבגרות בקרב משתתפי היוזמה עמדו על כ-80.0 נקודות. עוד עולה מן הממצאים כי בדרך כלל אין הבדלים ניכרים בהישגי הבגרות בין תלמידים יוצאי אתיופיה ובין שאר התלמידים, ובמובן זה תרמה היוזמה לשוויון הזדמנויות. לבסוף, המרואיינים סיפרו כי ההישגים האלה של היוזמה גרמו למרבית התלמידים להמשיך ללימודים באקדמיה.
- 2. חל שיפור בתחום החברתי-רגשי:** מטרה נוספת של היוזמה הייתה לשפר את רווחתם של משתתפי היוזמה במכלול תחומי החיים. זאת, על בסיס תפיסה שככל שרווחת התלמידים תשתפר, כך הם יהיו פנויים יותר ללימודים. כדי להשיג מטרה זו פעלה

היוזמה למתן מענים מגוונים בתחום החברתי והרגשי. רוב התלמידים קיבלו מגוון מענים בתחומים אלו. מניתוח המענים עלה כי משתתפי היוזמה יוצאי אתיופיה קיבלו יותר מענים רגשיים ומענים כלכליים ביחס לשאר המשתתפים. ככלל, התלמידים קיבלו את המענים ואת הליווי הצמוד מבלי שהוצבו להם תנאים כלשהם. בראיונות עלה כי הליווי והסיוע לתלמידי היוזמה במשך השנים בצירוף המענים המגוונים שניתנו להם והתמיכה בתחומים שונים בחייהם נטעו בתלמידים תחושת ביטחון והרגשה שיש להם אל מי לפנות אם הם זקוקים לעזרה. בעקבות אלה נצפה בתיכון שיפור בתפקודיהם של מרבית משתתפי היוזמה, ובהם שיפור בתפקוד בתחום הרגשי ובתחום החברתי.

3. **היוזמה חיזקה את האפשרות לשילוב מיטבי של משתתפיה בחברה הישראלית בבגרותם:** השיפור במגוון תחומי החיים, ובייחוד בתחומי הלימודים ובתחומים חברתיים ורגשיים עשוי לקדם את האפשרות של משתתפי היוזמה להשתלב השתלבות מיטבית בהמשך חייהם הבוגרים בחברה בישראל. כמו כן ההטרונגויות שבהרכב התלמידים (יוצאי אתיופיה, עולים אחרים וילידי הארץ), שעליה הוקפד ביוזמה, קידמה את המטרות שהציבה לעצמה, כגון יצירת קהילה הטרונגונית והגברת תחושת שייכות לחברה הישראלית.

שלב הילדות וההתבגרות ביוזמת ויצמן-בת ים הסתיים בשנת 2020, עם סיום לימודיהם בתיכון של משתתפי היוזמה מהשנתון האחרון שהצטרף אליה (שנתון 3). היוזמה מוסיפה ללוות את משתתפיה גם בשלבי בגרותם הצומחת, אך דרכי הפעלתה שונות מדרכי הפעלתה בשלב הילדות וההתבגרות. בשל כך ובשל גורמים נוספים, ובהם למשל ההשקעה הכספית הגדולה שיוזמה מסוג זה דורשת וכן בגלל הליווי הנמשך על פני שנים רבות, מאתגר להפיץ או לשכפל תוכנית מסוגה של יוזמת ויצמן-בת ים. עם זאת, אפשר ללמוד ממנה על היבטים ייחודיים ומיטביים לתוכניות חינוך. ראשית, ישנם יתרונות רבים בפעולה לפי מודל חינוך המשלב טיפול הוליסטי ופרטני במסגרות חינוך, בין בבתי ספר ובין בתוכניות חינוך אחרות. שנית, ישנו יתרון באפשרות לקדם את מטרות התוכנית על בסיס שימוש במקורות תקציב מגוונים וגמישים. היבט ייחודי ביוזמה הוא ההתבססות על מיצוי המענים העירוניים והממשלתיים לתלמידים ולהוריהם, והשלמה של הפער ביניהם ובין המענים החסרים על ידי שימוש בתקציב היוזמה. שלישית, הצלחת היוזמה מתבססת בין היתר על יצירת שותפויות מרובות ומתמשכות עם גורמים בקהילה ובמערכות למיניהן. ולבסוף, היוזמה הסתייעה במשך השנים במחקר הערכה מלווה, אשר אפשר לה לשפר בהתמדה את תהליכי העבודה. כך בין היתר הצליחה היוזמה לבצע התאמות לתופעות שלא נצפו מראש כדי למלא את צורכיהם של משתתפי היוזמה ומשפחותיהם.

עוד פרסומים של המכון בנושא

ברוך-קוברסקי, ר. (2020). 'הפרויקט הלאומי לקהילה האתיופית בישראל': תוכנית SPACE למתן סיוע לימודי – 2018. דמ-825-20.
בן סימון, ב., לוי, ד. וכהאן-סטרבצ'ינסקי, פ. (2018). השתלבות צעירים יוצאי אתיופיה במוסדות להשכלה גבוהה: גורמים מסייעים
וחסמים. דמ-149-18.

לוי, ד., רזניקובסקי-קוראס, א. וכהאן-סטרבצ'ינסקי, פ. (2018). מענים להכנה לשירות צבאי עבור בני נוער יוצאי אתיופיה. דמ-769-18.
כהאן-סטרבצ'ינסקי, פ., לוי, ד., ברוך-קוברסקי, ר., קונסטנטינוב, ו. וחביב, ג'. (2017). השתלבות בחברה של נערים (בנים) יוצאי
אתיופיה: מבט לכי מגדר, מוצא ודור עלייה. דמ-728-17.

בן רבי, ד., נבות, מ., ברוך-קוברסקי, ר., קונסטנטינוב, ו. ורותם, ר. (2014). מיפוי דרכי הפעולה של בתי הספר היסודיים וחטיבות
הביניים לקידום התלמידים המתקשים: מחקר חוזר (תשע"ב-2012). דמ-658-14.

את הפרסומים אפשר להוריד ללא תשלום מאתר המכון: brookdale.jdc.org.il

מקורות

- בן רבי, ד., מרגולין, ת. וגירש, י. (2010). היוזמה החינוכית "קהילת ויצמן-אלברט" בבית הספר הרא"ל בבת-ים: ממצאי הערכה לאחר שלוש שנות הפעלתה של היוזמה. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. (מסמך פנימי – לא פורסם).
- בן רבי, ד. ורותם, ר. (2014). היוזמה החינוכית "קהילת ויצמן" בבית הספר הרא"ל בבת-ים: סוגיות לגבי השפעתה ופעולותיה – סיכום ומבט לעתיד לאחר שש שנות הפעלה. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. (מסמך פנימי – לא פורסם).
- דולב, ט., רוזנברג, ל. וגולדין, ע. (2008). היוזמה החינוכית ויצמן-אלברט – בית ספר הראל בבת ים: ממצאי הערכה מסוף שנת ההפעלה הראשונה. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. (מסמך פנימי – לא פורסם).
- לוי, ד., רזניקובסקי-קוראס, א. וכהאן-סטרבצינסקי, פ. (2018). מענים להכנה לשירות צבאי עבור בני נוער יוצאי אתיופיה. דמ-769-18. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל.
- מדינת ישראל, משרד החינוך. (2020). שקיפות בחינוך. הפקת דו"חות. נדלה ב-21 בנובמבר 2021, מתוך https://infocenter.education.gov.il/all/extensions/Shkifut_Reports/Shkifut_Reports.html
- מדינת ישראל, משרד החינוך. (א"ת). ציוני בחינות הבגרות. נדלה ב-29 בינואר 2022, מתוך: <https://parents.education.gov.il/prhnet/gov-education/studies/matriculation/grades>
- מרגולין, ת. גירש, י. ובן סימון, ב. (2009). היוזמה החינוכית ויצמן-אלברט – בית הספר הרא"ל בבת ים: ממצאי הערכה מסוף שנת ההפעלה השנייה. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. (מסמך פנימי – לא פורסם).
- שקדי, א. (2011). המשמעות מאחורי המילים: מתודולוגיות במחקר איכותני – הלכה למעשה. הוצאת רמות.

לוח א'1: נבחנות בבחינות בגרות: משתתפות ביוזמה, כלל התלמידות בבית הספר 'בית וגן' ותלמידות בקבוצת הדומים[^] לפי הישגים, בשנים 2018-2020 (באחוזים; ציון ממוצע – במספרים)

2020			2019			2018			
כלל התלמידות			כלל התלמידות			כלל התלמידות			
קבוצת הדומים	בבית הספר	משתתפות ביוזמה	קבוצת הדומים	בבית הספר	משתתפות ביוזמה	קבוצת הדומים	בבית הספר	משתתפות ביוזמה	הישגים
	(63)	(15)		(40)	(8)		(79)	(19)	(N)
75.9	93.1	100	59.9	100	100	60.6	96.2	89.5	זכאות לבגרות כללית
		100			*75.0			84.2	זכאות לבגרות איכותית
					*75.0			94.7	זכאות לבגרות באנגלית
63.4	91.4	100	48.4	97.4	*75.0	47.3	91.0	94.7	5-4 יחידות
30.8	32.8	53.3	29.8	56.4	50.0	31.6	56.4	68.4	4 יחידות
32.6	58.6	46.7	18.6	41.0	25.0	15.7	34.6	26.3	5 יחידות
									זכאות לבגרות במתמטיקה
30.4	55.2	60.0	20.7	48.7	50.0	20.2	41.0	36.8	5-4 יחידות
20.1	48.3	53.3	13.5	28.2	37.5	12.8	29.5	26.3	4 יחידות
10.3	6.9	6.7	7.2	20.5	12.5	7.4	11.5	10.5	5 יחידות
		83.7			77.1			80.9	ציון ממוצע (עם בונסים)
		(8.5)			(16.3)			(11.3)	(סטיית תקן)

[^] לנתונים על כלל התלמידות בבית הספר 'דרכא – בית וגן' ולנתונים על זכאות לבגרות של קבוצת הדומים: משרד החינוך – מינהל כלכלה ותקציבים, מינהל תקשוב ומערכות מידע. (2020). שקיפות בחינוך: הפקת דוחות. נדלה ב-21 בנובמבר 2021, מתוך https://infocenter.education.gov.il/all/extensions/Shkifut_Reports/Shkifut_Reports.html

* $P < 0.05$ (כוכבית בטור 2019 'משתתפות ביוזמה' מסמנות הבדלים מובהקים בין משתתפות ביוזמה בשנים 2019 ו-2020; הבדלים בין משתתפות ביוזמה בשנים 2018 ו-2019 וגם בין משתתפות ביוזמה בשנים 2018 ו-2020 אינם מובהקים).

לוח א'2: נבחנות בבחינות בגרות: משתתפות ביוזמה יוצאות אתיופיה ושאר התלמידות[^] בבית הספר 'בית וגן', לפי הישגים, בשנים 2018-2020 (באחוזים; ציון ממוצע – במספרים)

2020		2019		2018		הישגים
שאר התלמידות בבית הספר	יוצאות אתיופיה	שאר התלמידות בבית הספר	יוצאות אתיופיה	שאר התלמידות בבית הספר	יוצאות אתיופיה	
(13)	(2)	(6)	(2)	(8)	(11)	(N)
100	100	100	100	100	81.8	זכאות לבגרות כללית
100	100	66.7	100	100	72.7	זכאות לבגרות איכותית
100	100	66.7	100	100	90.9	זכאות לבגרות באנגלית
61.5	-	33.4	100	62.5	72.7	5-4 יחידות
38.5	100	33.3	-	37.5	18.2	4 יחידות
61.5	50.0	50.0	50.0	62.5	*18.2	5 יחידות
53.8	50.0	33.3	50.0	50.0	*9.1	4 יחידות
7.7	-	16.7	-	12.5	9.1	5 יחידות
82.0	*94.8	79.5	69.9	87.8	*75.9	ציון ממוצע (עם בונוסים)
(7.8)	(1.6)	(18.6)	(0.5)	(8.8)	(10.6)	(סטיית תקן)

[^] כולל ילדות ישראל ועולות אחרות (לא יוצאות אתיופיה), שהשתתפו ביוזמה

* P<0.05 (כוכביות בטורים 'יוצאות אתיופיה' מסמנות הבדלים מובהקים בין יוצאות אתיופיה לבין שאר המשתתפות ביוזמה באותה השנה).

לוח א'3: נבחנים בבחינות בגרות: משתתפים ביוזמה, כלל התלמידים בבית הספר 'המר' ותלמידים בקבוצות הדומים, לפי הישגים, בשנים 2018-2020 (באחוזים; ציון ממוצע – במספרים)

2020			2019			2018			הישגים
קבוצת הדומים	התלמידים בבית הספר	משתתפים ביוזמה	קבוצת הדומים	התלמידים בבית הספר	משתתפים ביוזמה	קבוצת הדומים	התלמידים בבית הספר	משתתפים ביוזמה	
		(20)			(9)			(16)	(N)
		(72)			(50)			(53)	
75.9	93.8	100	71.9	100	100	73.2	100	100	זכאות לבגרות כללית
		100			100			*81.3	זכאות לבגרות איכותית
									זכאות לבגרות באנגלית
63.4	93.9	100	60.6	100	100	60.8	89.6	*81.3	5-4 יחידות
30.8	46.2	60.0	30.3	39.0	44.4	31.7	41.7	31.3	4 יחידות
32.6	47.7	40.0	30.3	61.0	55.6	29.1	47.9	50.0	5 יחידות
									זכאות לבגרות במתמטיקה
30.4	43.1	50.0	28.4	39.1	44.4	28.1	29.1	25.0	5-4 יחידות
20.1	23.1	25.0	18.1	22.0	22.2	17.5	8.3	12.5	4 יחידות
10.3	20.0	25.0	10.3	17.1	22.2	10.6	20.8	12.5	5 יחידות
		84.6			85.2			83.8	ציון ממוצע (עם בונוסים)
		(11.7)			(6.4)			(6.7)	(סטיית תקן)

לנתונים על כלל התלמידות בבית הספר 'דרכא - בית וגן' ולנתונים על זכאות לבגרות של קבוצת הדומים: משרד החינוך - מינהל כלכלה ותקציבים, מינהל תקשוב ומערכות מידע. (2020). שקיפות בחינוך: הפקת דוחות. נדלה ב-21 בנובמבר 2021, מתוך https://infocenter.education.gov.il/all/extensions/Shkifut_Reports/Shkifut_Reports.html

* $P < 0.05$ (כוכבית בטור 2018 'משתתפים ביוזמה' מסמנות הבדלים מובהקים בין משתתפים ביוזמה בשנים 2018 ו-2020; הבדלים בין משתתפים ביוזמה בשנים 2018 ו-2019 וגם בין משתתפים ביוזמה בשנים 2019 ו-2020 אינם מובהקים).

לוח א'4: נבחנים בבחינות בגרות: משתתפים ביוזמה יוצאי אתיופיה ושאר התלמידים[^] בבית הספר 'המר', לפי הישגים, בשנים 2018-2020 (באחוזים; ציון ממוצע – במספרים)

2020		2019		2018		
שאר התלמידים בבית הספר	יוצאי אתיופיה	שאר התלמידים בבית הספר	יוצאי אתיופיה	שאר התלמידים בבית הספר	יוצאי אתיופיה	הישגים
(16)	(4)	(8)	(1)	(11)	(5)	(N)
100	100	100	100	100	100	זכאות לבגרות כללית
100	100	100	100	72.7	100	זכאות לבגרות איכותית
						<u>זכאות לבגרות באנגלית</u>
100	100	100	100	72.7	100	5-4 יחידות
50.0	100	50.0	0	27.2	40.0	4 יחידות
50.0	0	50.0	100	45.5	60.0	5 יחידות
						<u>זכאות לבגרות במתמטיקה</u>
62.5	*0	37.5	100	18.2	40.0	5-4 יחידות
31.3	0	25.0	0	0	*40.0	4 יחידות
31.2	0	12.5	*100	18.2	0	5 יחידות
88.1	**70.7	84.3	92.1	85.0	81.2	ציון ממוצע (עם בונוסים)
(10.2)	(5.1)	(6.2)	(-)	(7.7)	(2.5)	(סטיית תקן)

[^] כולל ילידי ישראל ועולים אחרים (לא יוצאי אתיופיה) שהשתתפו ביוזמה

* $P < 0.05$; ** $P < 0.01$ (כוכביות בטורים 'יוצאי אתיופיה' מסמנות הבדלים מובהקים בין יוצאי אתיופיה לבין שאר המשתתפים ביוזמה באותה השנה).

לוח א'5: נבחנים בבחינות בגרות: תלמידים יהודים בישראל[^] לפי הישגים, בשנים 2018-2019^{^^} (באחוזים; ציון ממוצע – במספרים)

2019		2018		הישגים
בנות	בנים	בנות	בנים	
	81.2 (סך הכול)		80.6 (סך הכול)	זכאים לבגרות כללית
85.6	76.8	84.9	76.3	
	73.5 (סך הכול)		72.3 (סך הכול)	זכאים לבגרות איכותית
78.3	68.6	76.7	9.67	
	89.4 (סך הכול)		89.3 (סך הכול)	ציון ממוצע (עם בונוסים)
	(14.1)		(14.1)	
91.5	87.3	91.1	87.4	(סטיית תקן)
(13.4)	(14.5)	(13.5)	(14.5)	(סטיית תקן)

[^] עיבוד על בסיס נתונים מהחדר הווירטואלי של משרד החינוך.

^{^^} בעת כתיבת הדברים, בינואר 2022, נתוני שנת 2020 עדיין אינם זמינים.